

Rio 2016: Jur Vrieling geeft paard zweepslagen

15 augustus 2016 om 12:49 door Ingelise de Vries

Opinie - Verborgen paardenleed

26 maart 2014 | Laatste update: 10 maart, 13:35

1 READER (8)

'Aanklacht Cornelissen over dierenmishandeling voelt als trap na'

Paardensport onder vuur: bestaat de sport nog in 2030?

De rug van een paard is niet bedoeld om op te rijden

Opinie Paardensport is ethisch niet verantwoord. Deze dieren verdienen geen zweepslagen, betoogt dierethicus Willem Vermaat.

© 19 augustus 2016

Matthias Rath met Totilas. © AFP

Justitie stelt onderzoek in naar mishandeling Totilas

UPDATE De ellende met zijn miljoenenpaard Totilas blijft de Duitse...

Paardensport onder vuur: bestaat de sport nog in 2030?

~ Afstudeerwerkstuk ~

DISCLAIMER

Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van Aeres Hogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool weer. Aeres Hogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

Auteur:	Veerle van der aar
School:	Aeres Hogeschool, Dronten
Opleiding:	Bedrijfskunde Agribusiness
Richting:	Hippische Bedrijfskunde
Studentnummer:	3000059
Email school:	3000059@aeres.nl
Email privé:	veerlevanderaar@hotmail.com

Paardensport, een sport vol emotie

Paardensport, of hippische sport is een verzamelnaam voor internationaal hoog aangeschreven vormen van sport, waarbij een of meer paarden gebruikt worden.

Anky van Grunsven met Salinero - in tranen na de Olympische Spelen

Beste lezer,

Graag neem ik u mee naar mijn afstudeeronderzoek.

Wat paardensport zo mooi maakt, zijn de emoties die mensen erbij voelen. Denk maar aan het kippenvol bij een Kür op muziek, de ontlading na een foutloze barrage en de staande ovatie bij de showende tuigpaarden. Tranen van verdriet of geluk zijn onlosmakelijk verbonden met de paardensport. De paardenwereld is er een waar feiten vaak botsen met emoties, want zonder geld geen paardensport.

Fijn dat ik uw aandacht heb getrokken met betrekking tot de toekomst van de paardensport in Nederland. Ik snap dat u vol verwachting meer wilt weten over dit onderwerp. Ik hou u dan ook niet langer op en wens u veel plezier, ongeloof en vele andere emoties toe tijdens het lezen.

- Veerle van der Aar

Inhoudsopgave

Samenvatting Nederlands.....	10
Summary English.....	11
Hoofdstuk 1. Inleiding	15
1.1 Aanleiding.....	15
1.2 Feiten en getallen	16
1.3 Probleemstelling.....	17
1.4 Relevantie.....	18
Hoofdstuk 2. Theoretisch kader	19
2.1 Wat is er bekend?.....	19
2.2 Wat is er nog onbekend?	20
Hoofdstuk 3. Vraagstelling.....	21
3.1 De hoofdvraag en deelvragen	21
3.2 Afbakening.....	21
3.3 Doelstelling.....	22
Hoofdstuk 4. Materiaal en Methode	23
4.1 Soorten methodieken.....	23
4.2 Materiaal en methoden per deelvraag	23
4.3 Betrouwbaarheid en validiteit onderzoek.....	25
Hoofdstuk 5. Kritische stakeholders tegenover de paardensport	31
5.1 Wie zijn de kritische stakeholders van de paardensport?	31
5.2 Hoe zien de kritische stakeholders de sport voor zich in 2030?	32
5.3 Hoe sterk is de invloed van deze kritische stakeholders?	33
Hoofdstuk 6: Kritische houding binnen de paardensport	36
6.1 Een kritische blik op de huidige paardensector	36
6.2 Recreatiesport versus topsport.....	37
Hoofdstuk 7: De maatschappij onder de loep	39
7.1 Verschillende mensen, verschillende meningen	39
Hoofdstuk 8: De huidige actiepunten	42
8.1 Sectorraad Paarden (SRP).....	42
8.2 Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS)	43
Hoofdstuk 9: De stappen van de paardensporters	44
9.1 Stap uit het zadel.....	44

9.2 Kennis delen met de samenleving.....	44
Hoofdstuk 10: Discussie	49
Hoofdstuk 11: Conclusie	51
Hoofdstuk 12: Aanbevelingen	55
Stap 1: Bewustzijn creëren.....	55
Stap 2: Steun vanuit de overheid	55
Stap 3: Kijken door een andere bril.....	56
Stap 4: Paardenmarketing.....	56
Stap 5: Actie! Zwitserland als voorbeeld	56
Bijlage A: Interviewformulieren	59
A-1 Wilde Dieren De Tent Uit.....	61
A-2 Partij voor de Dieren (PvdD)	62
A-3 Een Dier Een Vriend (EDEV)	63
A-4 KNHS	64
A-5 Sectorraad Paarden (SRP)	65
Bijlage B: Enquête resultaten	66
Bronnenlijst	59

Samenvatting Nederlands

Maandenlang na het publiceren van ‘Plan van Aanpak Dierenwelzijn’ door de Sectorraad Paarden (2009), verschenen er enkel positieve berichten over de paardensport. Tot de brandbrief van de Dierenbescherming die in januari 2015 kwam opduiken. Hierin pleiten zij onder andere voor wetten en regelgeving vanuit de overheid. De paardensport staat onder vuur. De kritiek wordt steeds erger en strengere regels lijken onvermijdelijk. Het gebruik van dieren in het circus is sinds kort verboden, is de paardensport de volgende dominosteen?

De negatieve berichten over de paardensport verschijnen steeds vaker in de media. Volgens Professor Van Weeren komt dit door een maatschappelijke trend waarbij emoties de voorhand hebben: het antropomorfisme. Net als honden en katten, beschouwen mensen hun paarden als ‘een van het gezin’. Het beeld over dierenwelzijn veranderd. Mensen hebben steeds vaker een mening en uiten deze ook als zij vinden dat er onrecht wordt gedaan.

De stem van deze mensen wordt vertaald door grotere partijen als Partij voor de Dieren en de Dierenbescherming. De kritische stakeholders zijn ontevreden over de huidige situatie, maar ook zeker over de beloftes die de paardensector niet is nagekomen.

De invloed van de stakeholders is sterk. Zij zijn actief in de politiek en hebben een sterk doordringende mening die wordt ondersteund door de media.

Dierenwelzijn is ook binnen de paardensector een populair onderwerp. Veel professionals beroepen zich aan het gebrek van kennis, vooral onder de recreatieve paardenhouders. Vaak gaan zaken mis door dit gemis, denk aan blessures en paard-onvriendelijke trainingen en hulpmiddelen.

De onrustige geluiden uit de maatschappij laten zich ook steeds meer horen. Dierenliefhebbers spreken zich uit over de paardenmishandelingen die tijdens de Olympische Spelen nogmaals getoond werden op tv. Zij zien liever helemaal geen paardensport meer. Het meest opmerkelijke verschil tussen paardenmensen en niet-paardenmensen, is dat niet-paardenmensen kijken naar het paard en de wel-paardenmensen kijken naar de ruiter.

Een belangrijke stap die genomen moet worden door de paardensector, is het kijken vanuit een andere bril. Met het verwijt dat niet-paardenmensen er geen verstand van hebben en daarmee geen kritisch standpunt tegenover de paardensport kunnen opzetten, zal de sport 2030 niet gaan halen.

Gedurende dit onderzoek wordt de volgende hoofdvraag beantwoord: *“Welke stappen moeten door de hippische sector ondernomen worden om de toekomst van de paardensport in Nederland veilig te stellen?”*

Stap 1: Bewustzijn creëren

Stap 2: Steun vanuit de overheid

Stap 3: Kijken door een andere bril

Stap 4: Paardenmarketing

Stap 5: Actie!

Summary English

Months after the publication of 'Plan van Aanpak Dierenwelzijn' by Sectorraad Paarden (2009), only positive messages were published about equestrian sports. Until the pressing letter that appeared in January 2015 from Dierenbescherming. In this letter they plead for laws and regulations out of the government. The equestrian sport is under attack. The criticism is getting worse and strict regulation seems inevitable. Recently the use of wild animals in the circus has been forbidden, will the equestrian sport be the next domino?

The negative messages appear more often in the media. According to Professor Van Weeren, this is due to a social trend in which emotions take precedence: anthropomorphism. Like dogs and cats, people consider their horses as 'one of the family'. The impression about animal welfare has changed. People have explicit opinions and they will express them when they feel that injustice is being done.

The voice of these individuals are translated by stakeholders as Partij Voor de Dieren and Dierenbescherming. The critical stakeholders are dissatisfied with the current situation, but also dissatisfied about the promises the sector has not fulfilled.

The influence of these stakeholders is strong. They are active in politics and have a strong pervasive opinion that is supported by the media.

Animal welfare is also a popular subject within the equestrian-sector. Many professionals rely on the lack of knowledge, especially among recreational horse owners. Often things go wrong, like injuries and horse-unfriendly training and tools, because of this knowledge.

The disturbing sounds from our society are also becoming a more heard subject. Animal lovers are talking about horse abuse during the Olympics that was shown on TV. They prefer not to see anymore equestrian sport. The most notable difference between horsemen and non-horsemen, is that non-horsemen look at the horse and the horsemen are looking at the rider.

An important step to be taken by the equestrian, is to look from a different perspective. With the accusation that non-horsepeople do not understand the equestrian sport and cannot set up a critical attitude towards the sport because of this lack of knowledge, the sport will not get year 2030.

During this research the following main question is answered: "What steps must be taken by the equestrian sector to assure the future of equestrian sport in the Netherlands?"

Step 1: Creating awareness

Step 2: Government support

Step 3: Look from a different perspective

Step 4: Horse marketing

Step 5: Action!

DEEL I   Uiteenzetting onderzoek

In het eerste deel van dit afstudeerwerkstuk, de uiteenzetting van het onderzoek, wordt allereerst de aanleiding van de opdracht besproken. Ook wordt de doelstelling, de rode draad van het onderzoek, geformuleerd. Aan de hand van de doelstelling zijn de hoofdvraag en deelvragen opgesteld. Verder in dit onderzoek worden deze vragen beantwoordt.

Hoofdstuk 1. Inleiding

De zomer Olympische Spelen van 2016 was een ramp voor de Nederlandse paardensport. Niet alleen greep Nederland voor het eerst sinds 1988 (!) naast de olympische medailles, ook was dit het toppunt van alle aanklachten tegen de paardensport.

Waar in de meeste gevallen paardensport nooit in de media verschijnt, stonden de voorpagina's van de kranten deze zomer vol met teksten als: *“Jur Vrieling gediskwalificeerd door overmatig zweepgebruik”* en *“Amerikaanse wil Adelinde Cornelissen aanklagen wegens dierenmishandeling”*. De paardensport staat meer dan ooit onder vuur.

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding van het onderzoek omschreven. Vanuit de aanleiding vormt zich een probleemstelling en relevantie van het onderzoek.

1.1 Aanleiding

In 2009 gaf voormalig minister van LNV 'Gerda Verburg' de opdracht om richtlijnen op te stellen over het dierenwelzijn in de paardenhouderij. Aan de hand van deze richtlijnen moest er een welzijns-monitor worden ontwikkeld waarbij het welzijnsniveau op een objectieve manier kan worden gemeten.

In 2009 schreef de Sectorraad Paarden het 'Plan van Aanpak Dierwelzijn'. Dit was een plan om het welzijn in de paardensector te verbeteren op het gebied van huisvesting, voeding, transport en training- en africhtingsmethoden en die binnen drie jaar uitgevoerd moet kunnen worden.

Vervolg van het Plan van Aanpak was de nieuwe 'Welzijnsnota Paard (2011)'. Hierin staan een twaalfstal richtlijnen om het in Nederland gehouden paard een beter leven te geven. Naast de positieve resultaten, zoals de professionaliteit van de paardensector, was deze Welzijnsnota vooral gericht om de mensenmassa's-Paarden-is-dierenleed te sussen. De discussie over dierenleed in de paardenhouderij was zo weer even in slaapstand.

Maandenlang erna verschenen er enkel positieve berichten over de paardensport: “Naleven richtlijnen zorgt voor verbetering paardenwelzijn.” aldus Staatssecretaris Henk Bleker (EL&I). Toch verscheen er in 2012 een brandbrief van de Dierenbescherming richting de paardensector in Nederland. De Dierenbescherming pleitte opnieuw voor een strenge invoering van het 'Paardenbesluit' en week uit naar het eerdere ultimatum van toenmalige minister Gerda Verburg: binnen drie jaar moest het paardenwelzijn verbeterd zijn, anders zouden er regels in wetten worden vastgelegd.

Vanaf die tijd verschenen er steeds meer discussies over paardenwelzijn. Zo werden er in 2012 campagnes gestart door de Sectorraad over het wegscheren van de tast- en oorharen

Ook na deze discussies en nieuwe regelgeving was het even rustig in de paardensector. Tot vorig jaar (2015), ruim zes jaar later na de eerste discussie over het paardenwelzijn in Nederland. Al die jaren wordt er gewerkt aan de verbetering van paardenwelzijn in Nederland, maar dat heeft volgens de Dierenbescherming niet tot voldoende resultaten geleid. “Wij zijn dan ook van mening dat de tijd van zelfregulering voorbij is.”, aldus de Dierenbescherming op 28 januari 2015. “Wij zijn van mening dat

echte verbetering in het paardenwelzijn alleen gerealiseerd kan worden als dit wordt vastgelegd in wet- en regelgeving. Zo kunnen verbeteringen worden afgedwongen.” .

Er is op dit moment weer een grote toename van klachten tegen de paardensport. De rust van discussies in de paardensector is weer voorbij.

Zo worden ruiters op het hoogste niveau vervolgd voor dierenmishandeling, zoals de ruiters in het Nederlandse team *Adeline Cornelissen* en *Jur Vrieling*. Zij zijn aangeklaagd wegens dierenmishandeling richting hun paard.

Niet alleen de ruiters, maar ook de paardensport staat onder vuur. Zo dreigt de paardensport zijn positie in de Olympische Spelen te verliezen.

Maar dit is niet het enige, ook dierethicus Willem Vermaat pleit voor een verbod op de paardensport. Hij geeft aan dat paardensport ethisch niet verantwoord is. “Deze dieren verdienen geen zweepslagen.”, betoogt dhr. Vermaat op 19 augustus 2016 in een artikel in het NRC Handelsblad. De reacties op het verbod van de paardensport liegen er niet om; veel mensen zijn het eens met het gebruik van dieren voor eigen plezier. De populairste reactie is: “Sport met dieren is bizar en onethisch! Een olympische sport met paarden is net zo iets en net zo belachelijk in wezen als olympisch ‘berendansen’ of ‘stierenvechten’!” (via forum bokt.nl augustus 2016).

Na momenten met lof over de paardensport, volgen momenten vol afkeuring van de paardensport. Met alle regelgeving en wetten als gevolg. De vraag of de paardensport nog wel een toekomst heeft, komt steeds dichterbij.

1.2 Feiten en getallen

Het CBS schat dat er in Nederland totaal 1,5 miljard euro per jaar omgaat in de paardensector. Op voetbal na is de paardensport de sport met de grootste economische waarde. Bovendien zijn er maar liefst 450.000 paarden in Nederland met bijna 500.000 ruiters. Het aantal paarden per hoofd van de bevolking is zelfs hoger dan in traditionele paardenlanden zoals Engeland, Duitsland en Spanje (*Bron: ‘Nederland Paardenland’ KNHS & NOC*NSF brochure 2016*). Naast de half miljoen paardensporters, zijn er ook maar liefst 1,2 miljoen paardensportvolgers in Nederland. Deze groep beoefent de sport niet zelf uit, maar is wel nauw betrokken.

Drastische maatregelen in de paardensport zullen ook voor drastische gevolgen zorgen op economisch en sociaal gebied. De zomer van 2016 was een diep dal voor de paardensport. Alleen al deze zomer waren de volgende nieuwsbrieven verschenen in de (online) kranten:

>> **“Amerikaanse wil Olympisch ruiter Cornelissen aanklagen”**

Algemeen Dagblad, 16-08-2016

Top reactie:

- *dat hele dressuur rijden is 1 grote mishandeling. Hoe denk je dat die paarden getraind worden? Niet met een wortel en een suikerklontje.*

>> **“RIO 2016: Jur Vrieling geeft paard zweepslagen”**

Metro, 15-08-2016

Top reactie:

- naar huis sturen deze dierenbeul. Is het paard niet waard. Zal wel niet de eerste keer zijn dat dit gebeurt, paard heeft vast wel meer zweepslagen gehad.

>> **“Vrieling gediskwalificeerd en uitgeschakeld na dubbele weigering”**

Algemeen Dagblad, 14-08-2016

Top reactie:

- voor de TV doen ze net of ze dierenvrienden zijn, maar het zijn gewoon dierenbeulen. Alle sporten met dieren moeten verboden worden. In het circus mogen dieren ook niet meer gebruikt worden.

>> **“Fans aangespoord om olympische status paardensport te steunen”**

Horse&Hound, 02-08-2016

>> **“De rug van een paard is niet bedoeld om op te rijden”**

NRC, 19-08-2016

Top reactie:

- Paarden hebben eigen behoeften en gevoelens.

Hoewel deze zomer het toppunt van aanklachten was, is de tegenstand al veel eerder begonnen (zoals aangegeven in paragraaf 1: Aanleiding). Vanaf 2009 worden er regels en maatregelen opgelegd vanuit het ministerie naar de paardensector. Zo moest de Sectorraad, op verzoek van vele discussies, een Plan van Aanpak opstellen om binnen 3 jaar het dierenwelzijn in de paardenhouderij te verbeteren.

1.3 Probleemstelling

Het overgrote deel van de Nederlandse bevolking, maar liefst 96%, is niet actief in de paardensector (*Bron: ‘Rapportage sport’, Sociaal en Cultureel Planbureau – 2008*). Deze groep, samen met de hobbyisten in de paardensport, reageren vaak vanuit emoties en niet vanuit een wetenschappelijke onderbouwing – volgens Anky van Grunsven, professioneel paardensporter. Toch is dit de groep die dit nieuws verspreidt, leest en deelt met de rest van de wereld. Deze groep heeft de meeste invloed op de paardensport en haar toekomst.

Buiten het feit dat het erg vervelend is om vele tegenstanders te hebben, brengt deze tegenstand ook veel gevolgen met zich mee. Zoals in de aanleiding aangegeven, werd de tegenstand steeds wat minder nadat er regels of maatregelen werden genomen.

Hoe ver zullen deze gevolgen gaan? Het circus heeft zo’n drastisch gevolg al gevoeld: het verbod op gebruik van wilde dieren in het circus. Ondanks vele voorstanders, bewijzen van goed dierenwelzijn en eindeloze petitities, werd het verbod in 2015 definitief.

Op 15 september 2015 is het gebruik van wilde zoogdieren in Nederlandse circussen verboden. Staatssecretaris Dijkzma (Economische Zaken) gaf aan: *“De aantasting van het dierenwelzijn weegt niet op tegen het gebruik van deze dieren voor vermaak en instandhouding van een traditie.”*

Ook de circussen dachten dat dit hen nooit zou kunnen overkomen. Is de paardensport het volgende verbod in Nederland?

De kritiek wordt steeds erger en strengere regels lijken onmogelijk. Het gebruik van dieren in het circus is sinds vorig jaar verboden, is de paardensport de volgende dominosteen?

De grote mensenmassa (96%) die geen paardensport beoefent ziet de sport steeds meer als 'het gebruik van dieren voor vermaak', dit gaf Staatssecretaris Dijkema bij de publicatie van het verbod op het gebruik van dieren in circussen toentertijd ook aan.

Hoe ziet de toekomst van de paardensport eruit? De maatschappij (burger) is min of meer van gemoedelijke toeschouwer veranderd naar een kritische stakeholder. Is de paardensector wel bewust van deze golf aan kritiek?

1.4 Relevantie

Er wordt onderscheid gemaakt tussen praktische-, maatschappelijke- en theoretische relevantie.

Praktische Relevantie

De praktische relevantie gaat over de relevantie voor de bestuurders in de paardensector, de doelgroep van dit onderzoek. Zij weten na dit onderzoek in welke mate de paardensport onder vuur ligt en wat de toekomst van de sport is. Met de resultaten van dit onderzoek wordt een adviesrapport opgesteld voor de paardensector.

Maatschappelijke relevantie

Met maatschappelijke relevantie wordt de relevantie van de maatschappij, bevolking en grote groepen bedoeld. De resultaten van dit onderzoek zijn voor veel grote groepen van belang: de (top)sporters, professionals en leveranciers. Zij verdienen hun brood met de paardensport en zullen als eerste de gevolgen voelen. Met de resultaten van dit onderzoek en adviesrapport kunnen zij zich inlezen in de toekomst van de sector.

Andere partijen in en om de paardensector, zoals de eerder benoemde 1,2 miljoen paardensportvolgers, zullen ook geïnteresseerd zijn in de beweging rond de sport.

Theoretische relevantie

De theoretische relevantie houdt de relevantie voor de bestaande literatuur in en draagt kennis aan voor nieuwe theorievorming. Door het in kaart brengen van kennis van wetenschappers, professionals en de 'maatschappij', ontstaat er nieuwe literatuur en informatie. Deze kennis wordt door middel van interviews en enquêtes verkregen en vervolgens objectief verwerkt.

De resultaten van dit onderzoek zullen bij publicatie relevant zijn voor bedrijven en particulieren in en om de paardensector.

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt er dieper ingegaan op het theoretische kader. Wat is er al bekend over dit onderwerp? Welke literatuur is hierbij gevonden? En wat is er nog onbekend? Deze 'knowledge-gap' wordt als slot van dit hoofdstuk behandeld.

2.1 Wat is er bekend?

Rond 4000 voor Christus werden voor het eerst paarden gedomesticeerd. Dit gebeurde in het zuiden van Oekraïne. De paarden, herkomstig van de Tarpan, werden destijds gebruikt voor het vlees. Langzaam verspreidden de gedomesticeerde paarden zich over de rest van Europa en boeren gingen ermee fokken. In gevangenschap werden de paarden geleidelijk groter en ouder.

Naast het paard als vleesbron, werd het dier ook steeds vaker voor andere doeleinden ingezet. In het Bronzen Tijdperk (3300 – 800 v. Chr.) werden wagens ontworpen die getrokken werden door het paard. Het paard zorgde voor sneller vervoer tussen grote afstanden en kon grote hoeveelheden goederen vervoeren. Later werden de trekpaarden ook ingezet voor militaire doeleinden.

Rond 2000 voor Christus verschenen de eerste bereden paarden. Rond deze tijd was er al sprake van twee verschillende groepen paarden:

- **Kleine ponyachtige-paarden:** Centraal -en Klein-Azië, voorgangers van de Oosterse paarden zoals de Arabische Volbloed.
- **Hoog benige bospaarden:** Zuid-Oost Europa. Smalle bouw met veel behang aan de benen. Voorlopers van de zware militaire ruiters- en wagenpaarden van de Romeinen.

De paarden werden door gericht fokken verder ontwikkeld. Ze werden groter en sterker waardoor ze nog geschikter waren als werkpaard voor de mens.

Een van de eerste western-trainers was vermoedelijk de Griekse cavalerieofficier Xenophon. Hij leefde rond 400 jaar voor Christus. Xenophon trainde zijn paarden zo dat ze hooguit met één hand gereden konden worden, waardoor hij zijn andere hand kon gebruiken voor zijn wapenuitrusting. Deze rijstijl bracht hem in veel veldslagen de overwinning, omdat zijn cavalerie het grote voordeel had van snelle en wendbare soldaat-paard combinaties. Door middel van verplaatsing van lichaamsgewicht konden de soldaten sturen en het tempo veranderen.

Op wereldniveau werd het hoogst paardenaantal bereikt na Frans-Bataafse tijd (Napoleontische tijd vanaf 1799) tot aan de Eerste Wereldoorlog (1914-1918). De trekpaarden speelden een zeer belangrijke rol door de toenemende landbouw en industrie. Steeds meer goederen moesten worden vervoerd. Ook de Europese en Amerikaanse legers hadden een enorme cavalerie en gebruikten trekpaarden voor het vervoer van de artillerie. Bovendien werden er verschillende stoeterijen opgericht waar de beste hengsten van allerlei rassen gehouden werden. Via deze stoeterijen werd het paard gericht gefokt om het paard nog meer te verbeteren.

De paardensport in deze tijd ging vooral om snelheid en entertainment voor het publiek. Een van de bekendste arena's was vroeger het 'Circus Maximus' in de tijd van de Romeinen. Een vierspan moest

zeven rondes lopen en het duizendkoppige publiek vermaken. In de tijd dat de vierspan niet entertainend genoeg was, spande men meerdere paarden voor de wagen.

Na de Eerste Wereldoorlog nam het aantal paarden in de wereld weer af. Door de mechanisatie van voertuigen en machines waren werk- en trekpaarden niet meer nodig. Langzaam maar zeker werden trekpaarden vervangen door rij- en sportpaarden. Het aantal paarden in de wereld staat ongeveer op 58 miljoen (*Bron: Food and Agriculture Organization (FAO)*).

De paardensport zag er tientallen jaren geleden heel anders uit dan nu. Er waren meer mensen met paarden en daarom telde Nederland ook meer rijscholen dan nu. Langzaam maar zeker werd de paardensport steeds meer een luxe sport; het houden van paarden werd duurder, waardoor er minder paarden waren en de rijscholen moesten sluiten wegens te weinig ruiters.

De dressuurdiscipline werd steeds belangrijker. De rijkere ruiters creëerden de klassieke rijstijl die wij nu kennen als 'De Klassieke Rijkunst'. Het doel was om het paard maximaal te ontwikkelen binnen zijn mogelijkheden. Het paard wordt zo getraind dat het zich kan ontwikkelen tot de elegante, trotse, zelfbewuste verschijning die hij van nature is. Het werkpaard van voor de oorlog was in deze discipline volledig verdwenen.

2.2 Wat is er nog onbekend?

Op dit moment is er veel onrust in de paardensector. Het lijkt alsof Nederland is onderverdeeld in twee tegenstrijdige groepen: de paardenliefhebbers versus de kritische stakeholders van de paardensport. Is deze scheiding wel zo duidelijk, of zijn er zelfs paardenliefhebbers kritisch tegenover de paardensport? Het is nog onduidelijk 'wie' de groep van tegenstanders is, die het liefst een verbod op de sport wil zien.

Wanneer het duidelijk is wie de kritische stakeholders zijn, schuilt de belangrijke vraag: hoeveel invloed heeft deze groep? Onbekend is nog hoe groot de dreiging van deze groep is. Is het schijn, of staat de sport echt op omvallen?

Er heerst veel onrust en overal verschijnen aanklachten, artikelen en meer en meer kritiek. Hoe zit de huidige situatie nu écht in elkaar? En wat betekent dit voor de toekomst? Deze 'knowledge gap' wordt gedurende dit onderzoek uitgewerkt.

Hoofdstuk 3. Vraagstelling

In dit hoofdstuk worden de hoofdvraag en de daaruit voortvloeiende deelvragen behandeld.

3.1 De hoofdvraag en deelvragen

De hoofdvraag is de rode draad van dit onderzoek. Het geeft aan wat er onderzocht moet worden en helpt bij het behalen van de doelstelling die verder in dit hoofdstuk wordt behandeld. De hoofdvraag is als volgt geformuleerd:

“Welke stappen moeten door de hippische sector ondernomen worden om de toekomst van de paardensport in Nederland veilig te stellen?”

Er worden verschillende deelvragen geformuleerd die samen antwoord geven op de hoofdvraag. De deelvragen

1. Wie zijn de kritische stakeholders van de paardensport?
2. Hoe zien de kritische stakeholders de paardensport voor zich in 2030?
3. Hoe sterk is de invloed van deze kritische stakeholders?
4. Wat is de mening van de ‘gemiddelde burger’ in Nederland over de paardensport?
5. Hoe groot is het besef van de kritiek binnen de paardensector?
6. Welke stappen zullen door ondernemers en organisaties gezet moeten worden om de toekomst van de paardensport een goed perspectief te bieden?

3.2 Afbakening

Tijdens dit onderzoek staat de eerder genoemde hoofdvraag centraal. Om deze hoofdvraag zo goed mogelijk te beantwoorden, worden een aantal gebieden afgebakend.

- Hippische sector
- Professionele stappen
- Het veilig stellen van de toekomst van de paardensport

Hippische sector: Met de hippische sector wordt de besturende organisaties en verenigingen bedoeld binnen de hippische sector. De besturende organisaties zoals de KNHS en Sectorraad hebben een gezaghebbende functie die zowel binnen als buiten de sector invloed kunnen uitoefenen. De besturende organisaties worden later in dit onderzoek, bij het adviesrapport, verder uitgewerkt.

Professionele stappen: Dit onderzoek wordt afgesloten met een adviesrapport waar de stappen staan beschreven die ondernomen moeten worden om de toekomst van de paardensport te garanderen. Deze ‘stappen’ worden later in het onderzoek uitgewerkt.

Veilig stellen van de toekomst van de paardensport : Met de veiligheid wordt de veiligheid van de paardensport in Nederland bedoeld. Het gaat hier over het veilig stellen van de toekomst van de sport. Dus dat de sport op lange termijn nog steeds beoefend kan én mag worden, waarbij de belangen van de paardensporter centraal staan.

3.3 Doelstelling

Naar aanleiding van voorgaande informatie is de volgende doelstelling geformuleerd. Deze doelstelling vormt de leidraad voor het onderzoek en heeft een beschrijvende functie.

Inzicht krijgen in de argumenten van de kritische stakeholders van de paardensport in Nederland, ten einde de paardensector richtlijnen te geven naar aanleiding van deze kritiek om in de toekomst ook de paardensport op hoog niveau te kunnen blijven beoefenen.

In de eindfase van het onderzoek wordt een adviesrapport opgesteld waar de stappen in zijn beschreven om de toekomst van de paardensport te garanderen.

Hoofdstuk 4. Materiaal en Methode

In dit hoofdstuk worden de methodieken beschreven die zijn gebruikt bij het beantwoorden van de deelvragen. Er wordt uitgelegd op welke manier gegevens en informatie zijn verzameld.

4.1 Soorten methodieken

In dit onderzoek is voor het grootste gedeelte gebruik gemaakt van *Kwalitatieve* onderzoeksmethoden. De gegevens die zijn verzameld, zijn weergegeven in woorden. Het gaat hierbij om de ‘waarom-’ en ‘hoe-’ vraag.

Om de deelvragen en de hoofdvraag te beantwoorden, is er gebruik gemaakt van desk- en fieldresearch in de vorm van observaties en interviews.

Deskresearch

Met deskresearch wordt bestaande informatie van bijvoorbeeld websites, boeken, tijdschriften en krantenartikelen verzameld en geanalyseerd.

Fieldresearch

Het onderdeel van fieldresearch wordt gedaan door middel van diepte- en experts-interviews. In de bijlage van dit vooronderzoek zijn de vragenlijsten verwerkt: ‘Bijlage A Interviewformulieren’.

- **Diepte-interviews:** Ongestructureerde interviews met losse structuur die op informele wijze worden afgenomen. Er wordt een lijst gemaakt met punten die behandeld moeten worden tijdens het interview. Een diepte-interview wordt geleid door de ideeën en opvattingen van de geïnterviewde (Saunders, 2008). Deze methode wordt gebruikt om inzicht te krijgen in de kennis en beleving van verschillende belanghebbenden van dit onderzoek.
- **Expert-interview:** Een interview waarbij in een korte tijd zoveel mogelijk informatie wordt verzameld. Deze methode wordt gebruikt om de kennis, expertise of achtergrond van de geïnterviewde te achterhalen. De geïnterviewde is een professional in dat specifieke onderwerp.
- **Online peiling:** Kort en bondige peiling via het online mediakanaal, waarbij zowel de positieve- als de kritieke stakeholders hun mening over de paardensport kunnen geven. Door middel van deze peiling wordt er beter inzicht verkregen in de verschillende meningen en wensen van stakeholders.

4.2 Materiaal en methoden per deelvraag

In deze paragraaf wordt per deelvraag aangegeven hoe een antwoord wordt verkregen.

1. Wie zijn de kritische stakeholders van de paardensport?

De eerste deelvraag wordt ook door middel van *Deskresearch* beantwoord. De kritische stakeholders van de paardensport uiten zich veelal via internet. Op columns, artikelen in kranten en tijdschriften en via de sociale media uiten de stakeholders zich tegen de paardensport. Om deze vraag te beantwoorden, zullen deze meningen worden verzameld en geanalyseerd. Voor het tweede deel van

deze deelvraag wordt onderzoek gedaan naar de maatschappelijke trends die zich momenteel afspelen in Nederland. Meerdere trendwatchers op het gebied van landbouw, veehouderij en dierenwelzijn hebben onderzoek gedaan naar de trends van de afgelopen jaren. Zij doen ook een voorspelling hoe de trend zich zal voortzetten in de toekomst. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO Nederland) is een goede bron die gebruikt kan worden voor het beantwoorden van deze vraag.

2. Hoe zien de kritische stakeholders de paardensport voor zich in 2030?

De tweede deelvraag is een vervolg van de eerste deelvraag. Nu de kritische stakeholders van de paardensport in beeld zijn gebracht, is het belangrijk om dieper in te gaan op deze stakeholders. Ook deze vraag wordt door middel van *Deskresearch* beantwoord. Bovendien zal er door *Diepte-interviews* een nog betrouwbaarder antwoord komen. De partijen die tegen de paardensport zijn komen aan het woord. De Partij voor de Dieren (PvdD) geeft aan dat zij tegen de huidige versie van paardensport zijn. Zij geven aan dat het probleem van sport met dieren is dat de dieren hierbij vaak in hun gezondheid en welzijn worden aangetast. Door middel van een interview komt deze partij aan het woord om hun standpunt en toekomstvisie te delen. Ook de organisatie 'Wilde dieren de tent uit' komt aan het woord in een diepte-interview. Deze organisatie is een van de aanleidingen van het onderzoek (het verbod op wilde dieren in het circus).

3. Hoe sterk is de invloed van deze kritische stakeholders?

De derde deelvraag gaat over de invloed van de kritische stakeholders van de paardensport. Nu alle informatie duidelijk is over deze groep, is het belangrijk te weten hoe sterk het geluid is ten aanzien van het beperken en/of uitsluiten van het sporten met paarden. Door middel van deze deelvraag wordt het duidelijk hoe groot de dreiging voor de toekomst van de paardensport werkelijk is. Deze vraag wordt door middel van *Deskresearch*, via bestaande onderzoeken en media items, en door middel van *Diepte- en Experts-interviews* beantwoord. De organisatie 'Wilde dieren de tent uit' spreekt bij deze deelvraag een belangrijke rol. Zij hebben eerder meegemaakt hoe een groep mensen een verbod kon realiseren.

4. Wat is de mening van de 'gemiddelde burger' in Nederland over de paardensport?

Gedurende deze vierde deelvraag worden meningen gevraagd van de gemiddelde Nederlandse burger over de paardensport. Er wordt gevraagd naar de relatie van de inwoner ten opzichte van de paardensport en er wordt een duidelijk onderscheid gemaakt wie een paardensporter is en wie er geen enkele betrokkenheid heeft met de paardensport. Deze vraag wordt beantwoord door middel van een online enquête. Uitgesproken meningen over onder andere zweepgebruik, huisvesting en wedstrijd sport worden hiermee in kaart gebracht.

5. Hoe groot is het besef van de kritiek binnen de paardensector?

Bij de vijfde deelvraag gaat het onderzoek weer terug naar de paardensector zelf. Een klein gedeelte van deze deelvraag wordt door middel van *Deskresearch* beantwoord, maar het grootste gedeelte zal door *Interviews* worden beantwoord. Zowel de *Diepte*- als de *Expert-interviews*. Bij deze vraag wordt het probleem voorgelegd aan de sector zelf en een reactie uitgelokt. Het is van belang om verschillende partijen binnen de sector te interviewen om deze vraag naar betrouwbaarheid te beantwoorden. Een van deze partijen zijn de professionals binnen de paardensport. Hiervoor wordt er een interview gedaan met de paardensporter (of directe collega) Anky van Grunsven. Mevrouw van Grunsven heeft eerder haar mening geuit over de toekomst van de paardensport. Ook de sportbond KNHS wordt voor deze vraag geïnterviewd. De laatste partij van de paardensector is er een in het bestuur: Sectorraad Paarden (SRP). Deze interviews worden later voor deelvraag 6 nogmaals gebruikt.

6. Welke stappen zullen door ondernemers en organisaties gezet moeten worden om de toekomst van de paardensport een goed perspectief te bieden?

De laatste deelvraag gaat over de toekomst van de paardensport in Nederland. Alle informatie is verzameld en nu komt daar een advies uit voort. Voor het beantwoorden van deze vraag wordt vooral gebruik gemaakt van *Diepte*- en *Expert-interviews* die ook gebruikt zijn bij de andere deelvragen. Experts en belanghebbenden geven hun visie op de toekomst van de paardensport en de stappen die ondernomen moeten worden. Ook door middel van *Deskresearch* wordt deze vraag beantwoord. Deze deelvraag heeft betrekking op de paardensport. In de hoofdvraag wordt het stappenplan uitgebreid naar de gehele paardensector.

4.3 Betrouwbaarheid en validiteit onderzoek

Het onderzoek is een 'Exploratief onderzoek', ook wel een verkennend onderzoek genoemd, met indicatieve resultaten. Het doel van een verkennend onderzoek is om het onderzoeksprobleem beter te begrijpen en in kaart te brengen. Het onderzoek kan in de toekomst gebruikt worden voor een vervolgonderzoek.

Om het onderzoeksprobleem zo goed mogelijk in kaart te brengen, is het belangrijk om meningen en standpunten van elke invalshoek mee te nemen. Dit onderzoek is verdeeld in drie onderdelen, zijnde; kritische stakeholders, de gemiddelde burger en stakeholders binnen de paardensector. Van alle drie partijen zijn meningen en standpunten verzameld en geanalyseerd. Meninge die aan bod komen zijn:

Kritische stakeholders:	Partij voor de Dieren (PvdD), Wilde dieren de tent uit, Dierenbescherming, Een Dier Een Vriend (EDEV)
Gemiddelde burger:	128 inwoners van Nederland
Stakeholders paardensector:	Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS), Sectorraad Paarden (SRP)

Naast de stakeholders, een partij die de mening van een grote groep vertegenwoordigt, zijn er ook meningen en standpunten van meerdere professionals verzameld en geanalyseerd. Voorbeelden zijn dierethicus Willem Vermaat, professor Dr. René van Weeren, directeur topsport Maarten van der Heijden, holistisch dierenarts Erik Laarakker, topsporter Anky van Grunsven, topsporter Bianca Schoenmakers,

Standpunten en meningen zijn naast elkaar gezet en ook hier is een nieuw standpunt op gevormd (de toekomstvisie). Er is geen sprake van een restrictie: alle mogelijk interessante informatie wordt verzameld.

De standpunten en meningen die uit dit onderzoek naar voren komen hoeven niet feitelijk bewezen te zijn. Het is voor de persoon of partij een 'waarheid' en daarmee valide voor dit onderzoek.

DEEL II

Resultaten en Analyse

In Deel II van dit afstudeeronderzoek worden de resultaten uit de interviews, wetenschappelijke onderzoeken en ander deskresearch geanalyseerd. Vanuit deze informatie wordt er antwoord gegeven op de deelvragen: Wie zijn de kritische stakeholders van de paardensport? Hoe zien de kritische stakeholders de paardensport voor zich in 2030? Hoe sterk is de invloed van deze kritische stakeholders? (Hoofdstuk 5)
Hoe groot is het besef binnen de paardensector? Wat zeggen de professionals over de toekomst van de paardensport? (Hoofdstuk 6)
Wat is de mening over de paardensport van de burgers in Nederland? Hoe kijken zij tegen de huidige situatie aan? (Hoofdstuk 7)
Welke stappen zijn er al ondernomen betreffende de kritische standpunten? (Hoofdstuk 8)
Welke stappen zullen door ondernemers en organisaties gezet moeten worden om de toekomst van de paardensport een goed perspectief te bieden? (Hoofdstuk 9)

Hoofdstuk 5. Kritische stakeholders tegenover de paardensport

---

In dit hoofdstuk zijn de eerste drie deelvragen van het onderzoek beantwoord: Wie zijn de kritische stakeholders van de paardensport? Hoe zien de kritische stakeholders de paardensport voor zich in 2030? Hoe sterk is de invloed van deze kritische stakeholders?

De drie deelvragen zijn in paragrafen verdeeld. Zij zijn door middel van deskresearch en diepte-interviews beantwoordt.

5.1 Wie zijn de kritische stakeholders van de paardensport?

De (social)media heeft een sterke invloed in de huidige samenleving. Uit een onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) is gebleken dat Nederlanders net zo veel tijd aan media besteden als aan slaap; namelijk gemiddeld 8 uur en 33 minuten per dag. Combineer deze tijdsbesteding met het recht op vrijheid van meningsuiting, en zie het ontstaan van allerlei verschillende standpunten in de media. Ook in de paardensector verschijnen steeds duidelijkere standpunten van zowel het individu als van groepen. Opvallend is, zoals ook in de aanleiding beschreven, dat negatieve berichten over de paardensport steeds vaker in de media verschijnen. In deze paragraaf worden de kritische stakeholders onder de loep genomen; Wie zijn deze kritische stakeholders en welke meningen hebben zij?

Een belangrijk onderdeel om in kaart te brengen wie de kritische stakeholders zijn, is om te kijken naar de maatschappelijke trends omtrent dierenwelzijn.

Professor Dr. René van Weeren, voorzitter van het departement 'Gezondheidszorg Paard' van de Faculteit Diergeneeskunde in Utrecht, legt uit dat er veel emoties opspelen in de maatschappij bij het gebruik van paarden in de sport: Samen met de hond staat het paard het dichtst bij de mens. Deze eeuwenoude band tussen paarden en mensen, heeft voor het ontstaan van de paardensport gezorgd. Toch zorgt deze band ook voor een keerzijde, aldus Van Weeren. Zo schieten de emoties door in overmatige sentimentalisme en antropomorfisme. Net als bij honden en katten, beschouwen mensen hun paarden als 'een van het gezin', een 'kindje'. Discussies steken zo al snel de kop op als iets gebeurt in de paardensport. "Mensen reageren vanuit emoties, al dan niet gevoed door een gebrek aan kennis.", aldus professor Van Weeren.

Naast deze antropomorfistische-trend, zijn er binnen de Nederlandse samenleving meerdere trends op het gebied van dierenwelzijn waar te nemen. Zo is het opvallend dat steeds meer mensen een 'landbouwhuisdier' als huisdier nemen, zoals kippen, varkens, schapen en geiten. Het minivarkentje als huisdier is een ware hype onder de Nederlandse bewoners.

Ook binnen ons voedselpatroon vindt een verschuiving plaats; zo wordt de vraag naar diervriendelijk vlees steeds groter en kiezen we vaker voor vleesvervangers.

Het beeld van de mens verschuift als het gaat over dieren. Het aantal natuur- en dierliefhebbers stijgt en zo ook de meningen van al deze mensen. De stem van deze dierenliefhebbers uit zich in politieke

partijen (Partij voor de Dieren opgericht in 2002) en dierenrechtenorganisaties zoals de Dierenbescherming en PETA. Dieren krijgen steeds meer rechten en worden beschermd door wetten. Denk aan de nieuwe wet sinds 1 januari 2017, waarin het houden van paarden in stands is verboden.

5.2 Hoe zien de kritische stakeholders de sport voor zich in 2030?

De individuele kritische stakeholder wordt in deze paragraaf gegroepeerd onder een grotere organisatie. De Partij voor de Dieren is hier een belangrijke stakeholder van. Deze politieke partij brengt meningen van burgers samen op maatschappelijk niveau om daar vervolgens plannen en wetsvoorstellen van te maken. Een belangrijk onderdeel van dit onderzoek was dan ook het interview met de publieksvoorlichter van deze partij op 7 februari 2017.

Ook dierenrechtenorganisatie Een Dier Een Vriend is geïnterviewd voor dit onderzoek. Zij komen op voor dierenrechten door middel van discussieopwekkende campagnes.

5.2.1 Standpunten over de huidige paardensport

Van de vele standpunten over de paardensport, is het opvallend dat het onderwerp ‘huisvesting’ het meest aan bod komt bij de kritische stakeholders. Dierenrechtenorganisaties hebben het meest kritiek op de manier waarop paarden worden gehouden. Zij zijn van mening dat paarden geen natuurlijk gedrag kunnen vertonen, niet uit de stal komen en daarbij veel te weinig beweging krijgen. “De huisvesting van paarden in Nederland is schrikbarend!”, aldus de bestuurder van organisatie Een Dier Een Vriend. “Ze worden niet in groepen gehouden, in een te kleine stal en krijgen te weinig beweging.”. Ook de Dierenbescherming laat nadrukkelijk weten dat de huisvesting van paarden in Nederland drastisch aan verbetering toe is: “Het komt nog steeds veel te vaak voor dat paarden nog niet eens één uur per dag uit hun krappe stal komen.”.

Het standpunt over de gemiddelde leeftijd van paarden in Nederland wordt ook vaak gehoord. De Partij van de Dieren laat net voor de verkiezingen van 2017 haar standpunt weten: “Paarden zijn volwassen op achtjarige leeftijd. In de paardensport zijn paarden op die leeftijd vaak al afgeschreven.”. De Partij maakt hierbij ook een vergelijking met de gemiddelde levensduur vroeger die stond op 20 tot 30 jaar. Na dit bericht stijgen de reacties van kritische stakeholders op social-media. De kritische stakeholders, die ook bestaan uit mensen met paarden, steunen de standpunten van de Partij. De meest gehoorde reactie was: “Mensen met paarden zien vaak gewoon niet wat ze hun paard aandoen. Er is veel verbetering te behalen in de huisvesting en in de trainingsmethodes bij velen helaas ook.”.

Over de trainingsmethodes van paarden in Nederland wordt ook met veel tegenstand gesproken. Een kritisch standpunt dat vaak gehoord wordt, is dat de training van een paard onnatuurlijk is. “Paarden worden gedwongen om onnatuurlijke bewegingen te maken.”, aldus Een Dier Een Vriend. Op forums, in tijdschriften en op social-media komt deze discussie verder op gang waarin mensen van mening zijn dat paardrijden geen sport is: het paard wordt gedwongen om gekke pasjes te maken en over veel te hoge hindernissen heen te springen. Veelvuldig wordt hierbij ook de link gelegd dat paarden het helemaal niet leuk vinden om te trainen.

Aansluitend aan de trainingsmethodes worden ook de materialen onder de loep gelegd. In interviews wordt veel gesproken over het incident tijdens de Olympische Spelen in RIO (2016) met de springruiter Jur Vrieling. Hij werd gediskwalificeerd door overmatig gebruik van de zweep nadat zijn

paard voor de tweede keer weigerde. De Partij van de Dieren geeft aan dat er strengere regels moeten komen voor het gebruik van zweepen, sporen en ander schadelijk trainingsmateriaal. “Het welzijn van het paard wordt met deze middelen wel eens vergeten.”, aldus de publiekvoorlichter.

5.2.2 Toekomstvisie paardensport

Met het verweer dat de huisvesting al veel beter is dan jaren geleden, nemen de organisaties geen genoegen meer mee. Zij geven aan dat de paardensector al sinds 2007 de kans kreeg om dit drastisch te veranderen, maar hier tot 2014 nauwelijks concreet uitvoering aan gegeven heeft. Organisaties als de Dierenbescherming geven dan ook aan dat het geduld op is. De paardensector heeft haar kans gekregen, maar nu moeten er écht maatregelen getroffen worden. Er dient nu een systematische aanpak te komen voor het daadwerkelijk bevorderen en beheersen van het welzijn van paarden. De Partij voor de Dieren is over deze systematische toekomstvisie duidelijk: een wettelijk Paardenbesluit kan deze gezondheid en het welzijn waarborgen.

Op de vraag wie deze strengere regels en wetten moet opstellen, zijn de meeste kritische tegenstanders het ook eens: “Niet de paardensector zelf.” Het vertrouwen dat de sector de problematiek rondom het welzijn zelf gaat oppakken, is bijna verdwenen. De extremistische dierenrechtenorganisatie Een Dier Een Vriend liet in het interview ook weten dit vertrouwen in de sector kwijt te zijn geraakt. “De paardenhouderij zal het probleem nooit erkennen.”, aldus de bestuurder.

Partijen als de Dierenbescherming en de PvdD geven aan dat er een samenwerking moet komen om de wetten tot stand te laten brengen. Samen met gerichte kennis van wetenschappers en professionals uit de sector wordt het Paardenbesluit opgesteld. Toch liet ook de Partij weten dat het initiatief wel bij de Partij blijft.

Niet alle kritische tegenstanders willen de gehele paardensport afschaffen. Partijen als Partij voor de Dieren of de Dierenbescherming geven aan dat een verbod op de paardensport niet het uiteindelijke doel is. Zij streven ernaar om dieren in hun natuurlijke aard in een natuurlijke leefomgeving te laten leven. Paarden zijn door de jaren heen zo gedomesticeerd, dat zij niet altijd op een volledig natuurlijke leefomgeving kunnen leven zoals paarden in het wild. Een totaal verbod op de paardensport is dan ook niet het streven, maar de sport moet wel met meer waardigheid en respect voor het dier worden uitgevoerd. Hierbij zullen sommige extreme disciplines als military in de toekomst wel uitgesloten moeten worden.

5.3 Hoe sterk is de invloed van deze kritische stakeholders?

Een duidelijke conclusie vanuit de kritische tegenstanders: de paardensport moet drastisch veranderen en het initiatief hiervan ligt niet bij de paardensector zelf. Als het aan deze groep stakeholders ligt, zijn er morgen wetten opgesteld over het houden en gebruiken van een paard. Of sterker nog: een wet die het sporten met paarden verbiedt. Maar hoe sterk is de invloed van deze kritische stakeholders nu werkelijk?

Feitelijk gezien zijn de paardensporters sterk in de minderheid in vergelijking met de rest van de bevolking in Nederland. Slechts 4% van alle inwoners van Nederland is een geregistreerd paardensporter. Van deze paardensporters zijn slechts 30% ook wedstrijdruiter (*Bron: Rapportage Sport, Sociaal Cultureel Planbureau*). Het overgrote deel van alle mensen in Nederland heeft dus enkel een paard als hobby- of huisdier, of heeft zelfs helemaal niets met paarden. De gevolgen van een verbod op de paardensport zullen zij dus niet of nauwelijks ervaren.

In het verleden is het al vaker voorgekomen dat er door deze overgrote groep bevolking in Nederland wetten en regels werden opgesteld voor de paardensport, ook ten nadelen van de paardensector. Denk hierbij aan de verplichte staloppervlakte van minimaal 10m² voor paarden, een richtlijn die voor vele paardenhouders onmogelijk is. Vele paardenhouders zullen de stallen moeten verbouwen om aan deze richtlijn te voldoen, maar hebben hier geen geld en/of geen vergunning voor. Een onwenselijk gevolg dankzij de grote groep tegenstanders van de paardensport.

Dat de kritische stakeholders een grote invloed hebben, is in Zwitserland ook duidelijk geworden. In 2014 werd de trainingsmethode 'Rollkür' verboden om het imago van de paardensport niet negatief te beïnvloeden. Na de Rollkür is nu ook de slofteugel verboden in Zwitserland tijdens de wedstrijd, op het losrijterrein en tijdens de prijsuitreikingen.

De sterke invloed van kritische stakeholders heeft ook bij een andere tak van 'sport' zijn vruchten afgeworpen. Dierenliefhebbers streden massaal voor het verbod van (wilde) dieren in het circus. Het gebruik van dieren wordt gezien als een vorm van vermaak. "Dieren worden enkel ingezet als entertainment zonder dat hierbij gedacht wordt aan het dierenwelzijn.", aldus Wilde Dieren De Tent Uit.

Met het verbod zouden veel circusartiesten en –eigenaren hun baan verliezen. De dieren zouden ergens opgevangen moeten worden, of zelfs afgemaakt als er geen herplaatsing mogelijk was. Een verbod dat in eerste instantie niet serieus werd genomen gezien alle economische en dierlijke gevolgen. Pas later sloeg de paniek binnen de circustenten toe en ondanks vele voorstanders, bewijzen van goed dierenwelzijn en eindeloze petitie's, werd het verbod in 2015 definitief.

Op 15 september 2015 is het gebruik van wilde zoogdieren in Nederlandse circussen verboden. Staatssecretaris Dijkema (Economische Zaken) gaf aan: "*De aantasting van het dierenwelzijn weegt niet op tegen het gebruik van deze dieren voor vermaak en instandhouding van een traditie.*"

Niet alleen de ervaringen laten blijken dat de invloed van kritische stakeholders groot is, ook de Nederlandse overheid speelt hier een aanzienlijke rol in. Volgens de Nederlandse overheid is de zorg voor dieren primair de verantwoordelijkheid van de eigenaar zelf. Toch, omdat deze soms over onvoldoende kennis beschikt omtrent de juiste omgang met dieren, is de manier waarop we in Nederland met dieren omgaan ook de verantwoordelijkheid van de samenleving als geheel. Het dierenwelzijn van een huisdier (of paard) ligt hiermee dus niet geheel in de handen van de eigenaar, maar ook bij die van de samenleving van Nederland.

In Wet Dieren (WD) artikel 2.1 Dierenmishandeling staat beschreven: '*Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.*' De eerste verboden gedraging die vervolgens genoemd wordt, is een dier arbeid laten verrichten die kennelijk zijn krachten te boven gaat of waartoe zijn toestand ongeschikt is.

Uit bovenstaande is te concluderen dat er in de wet beschreven staat dat het verboden is een dier arbeid te laten verrichten die zijn krachten te boven gaan. Veel kritische stakeholders grijpen zich vast aan deze wet. Er wordt naar verwezen wanneer paarden volgens hen te hoge sprongen moeten maken tijdens een springwedstrijd, of wanneer er sprake is van overtraining tijdens paardenraces. Volgens vele kritische stakeholders worden bij deze extreme sporten niet de grens van de ruiter opgezocht, maar juist de grens van het paard. In veel gevallen wordt deze zelfs overschreden, aldus de critici.

De Wet Dieren beschermt de mening van deze kritische stakeholders.

Hoofdstuk 6: Kritische houding binnen de paardensport

In dit hoofdstuk wordt het standpunt van de kritische stakeholders bekeken vanuit de paardensector. De centrale vraag in dit hoofdstuk luidt: Hoe groot is het besef binnen de paardensector? Een gedeelte wordt beantwoord door middel van deskresearch. Het grootste gedeelte van de resultaten van dit hoofdstuk zijn verzameld door middel van diepte- en expertinterviews. De kritische uitspraken zijn voorgelegd en een reactie is uitgelokt.

6.1 Een kritische blik op de huidige paardensector

Dat het welzijn van paarden een hot item is de laatste jaren, is voor veel professionals in de paardensector geen nieuws meer. Ook zij krijgen er veel over te horen of zelfs mee te maken. KNHS-directeur Topsport Maarten van der Heijden veronderstelt dat paardenhouders het beste voor hebben met hun paard en ze zo goed mogelijk voor hun dier willen zorgen. Vaak gaan er zaken mis door onwetendheid en een gemis aan kennis. Binnen de topsport is deze kennis cruciaal. Ruiters in de topsport doen er alles aan om de randvoorwaarden van het management van hun paard, denk aan voeding en huisvesting, op orde te hebben. “Zonder deze randvoorwaarden kunnen de paarden niet presteren.”, aldus van der Heijden.

Over dit kennisgebrek is ook Erik Laarakker, holistisch dierenarts, het eens. Hij veronderstelt dat er steeds meer blessures ontstaan door een gebrek aan kennis. Het management rondom het paard wordt door dit gebrek niet optimaal ingevuld. Zo vinden de meeste blessures bij paarden de oorzaak in piekbelasting. Laarakker zegt hierover: “een paard is er niet op gemaakt om een hele dag op stal te staan en dan één uurtje hard te moeten werken.”.

Ook verwijst Laarakker naar de vele blessures bij de aanhechting van de peesplaat op de schedel. Deze problemen komen voort door een verkeerd gebruik van hulpteugels, vaak slofteugels. Veel ruiters zien een houding van een paard op Grand Prix niveau en willen dit met te weinig geduld nabootsen. “Voor deze houding is lange rijkunstige training vereist, en geen slofteugel die het hoofd naar beneden trekt.”. Laarakker geeft daarbij stellig aan dat wanneer hulpmiddelen verkeerd of door een onkundige ruiter gebruikt worden, overslaan tot dwangmiddelen en tot blessures kunnen leiden.

Ook op het gebied van de trainingsmethoden zijn nog veel kansen te behalen. In een interview in het magazine Paard&Sport (voorjaar 2017) laat Prof. Dr. René van Weeren weten: “In de humane sport zijn ze al zo veel verder met kennis van en inzichten in training en voeding.”¹. Van Weeren spreekt zich uit over het gebrek aan kennis rond de training en begeleiding van het paard. Op dit gebied is er nog veel te winnen.

---

¹ Citaat interview Paard&Sport, voorjaar 2017, bladzijde 17

6.2 Recreatiesport versus topsport

Opvallend dat veel professionals binnen de paardensector vooral verwijzen naar het gebrek aan kennis binnen de recreatiesporters, terwijl de topsporters (zie olympische spelen 2016) de aanklachten om de oren krijgen. Waar komt dit vandaan?

Het woord 'recreatie' staat onlosmakelijk verbonden met plezier. Activiteiten die worden uitgevoerd vanuit de eigen beweging naast de verplichtingen als werk, huishouden en opleiding. In tegenstelling tot deze positieve bewoording, verklapt het woord 'wedstrijd' zijn negatieve lading: een strijd tussen mensen of groepen waar een winnaar uit dient te komen.

Veel kritiek vanuit de recreatiesporters is dat een wedstrijdruiter te veel gebrand is op het resultaat. Hierbij wordt het plezier of welzijn van het paard wel eens teniet gedaan.

De KNHS is ook actief bezig met deze beleving van de paardensport. De organisatie zet zich in voor een positieve uitstraling richting de buitenwereld waarbij zij laten zien hoe veel je kunt genieten van een paard. Ride&Run is een goed voorbeeld van een dergelijke actie van de KNHS. Het combineert de hardloopsport met de rijnsport en het genieten in de natuur.

De hippische sportbond geeft aan goed op de hoogte te zijn van de huidige kritische standpunten richting de paardensport. De bond geeft aan dat de paardensporters naar buiten moeten brengen hoe zij met paarden omgaan en welke positieve beleving zij hieraan overhouden. "Laat de mensen om ons heen zien hoeveel je met en van je paard kunt genieten.", aldus de recreatie-afdeling van de KNHS.

Toch wordt er vooral gefocust op de topsportruiters. Zij liggen, zoals door veel professionals in de paardensport wordt omschreven, onder een vergrootglas. Niet alleen worden zij nagedaan door mindere ruiters, ook verschijnen zij bijna dagelijks in de media.

Het besef onder de topsportruiters is er wel. Na het verkiezingsprogramma van de Partij van de Dieren waarin werd aangegeven dat schadelijke trainingsmiddelen en methoden worden verboden, stond de paardensport op zijn kop. Anky van Grunsven liet in een interview weten zeer teleurgesteld te zijn in de Partij. "Is de Partij wel eens bij mij op stal geweest? Heb je al eens gekeken naar de methode? Nee, dat hadden ze niet.", aldus de reactie van Van Grunsven. Ze geeft aan dat onder andere de politieke partijen zich wat meer moet verdiepen in de paardensector voor zij een uitspraak kunnen doen.

Ook internationaal springruiter Bianca Schoenmakers geeft reactie op de standpunten van de Partij van de Dieren. "De artikelen maken de Partij ongeloofwaardig.". Door de Partij wordt met cijfers betoogd, die niet op feiten gebaseerd zijn. Schoenmakers geeft aan dat de Partij door paardenhouders niet meer serieus genomen wordt dankzij de uitspraken die niet op feiten berusten. Om deze reden zijn er maar weinig professionals die zich inzetten om op de uitspraken en beschuldigingen van de Partij van de Dieren te reageren.

6.2.1 Kennis van niet-paardensporters

De professionals in de topsport komen terug op de constatering dat een paard fysiek en mentaal voor 200% goed in zijn vel moet zitten om een topprestatie te kunnen leveren. Dit kan alleen bereikt worden als een paard goed verzorgd en getraind wordt. Uit meerdere uitspraken vanuit de topsporters blijkt dat zij van mening zijn dat de kritische standpunten voorkomen uit gebrek aan kennis. Ook de Sectorraad Paarden geeft deze constatering aan; niet-paardenmensen weten niet waarom je een deken op een paard legt of waarom je met sporen of een zweep rijdt, wij praten maar voor 3% van de bevolking. De topsporters houden geen rekening met de beleving van de maatschappij.

Ook Stephanie Pardaán, docent en professional in de paardensector, geeft aan dat de paardensporters en –liefhebbers zelf de kennis over paardenhouderij moet doorgeven aan de buitenwereld. “Wij moeten aan de buitenwereld laten zien hoe we verantwoord met onze paarden omgaan.”.

Hoofdstuk 7: De maatschappij onder de loep

In dit hoofdstuk wordt de burger van Nederland onder de loep genomen. De centrale vraag van dit hoofdstuk is: Wat is de mening over de paardensport van de burgers in Nederland?

De informatie in dit hoofdstuk is verkregen door blogs, reacties en columns op sociale media.

Bovendien is er gedurende dit onderzoek een enquête uitgevoerd om meningen over de paardensport in Nederland te verzamelen.

7.1 Verschillende mensen, verschillende meningen

De onrustige geluiden uit de maatschappij laten zich ook steeds meer horen. Dierenliefhebbers spreken zich uit over de paarden mishandelingen die tijdens de Olympische Spelen nogmaals getoond werden op tv. Zij zien liever helemaal geen paardensport meer. Sport is presteren. Presteren is dwangmatig en niet weggelegd voor een dier.

De dierenliefhebbers zien de toekomst van de paardensport voor zich als een bezigheid zonder wedstrijden en prestatiedwang. Een harmonieus samenspel tussen paard en verzorger. Bij dit harmonieuze samenspel horen geen dwangmiddelen als zweepen, sporen en bidden. Er moet genoteerd worden wat de natuurlijke behoeftes zijn van een paard, en alles wat hier niet aan voldoet moet verboden worden.

Opvallend aan deze groep is dat een bos- of strandrit als minder probleem gezien wordt. Ook als hierbij sprake is van het gebruik van een bit. De maatschappij is van mening dat paarden de 'sport' niet als leuk ervaren, maar recreatieve ritten wel.

Als gevolg van een uitgebreide enquête en deskresearch worden in deze paragraaf de meningen van burgers in Nederland gesorteerd. Uit onderzoek is gebleken dat er drie verschillende groepen zijn die een mening hebben over de paardensport, namelijk natuurliefhebbers, dierenliefhebbers en paardenliefhebbers. Onderstaand worden deze groepen besproken:

Natuurliefhebber: Burgers in Nederland die vooral liefde hebben voor de natuur, maar daarbij geen uitgesproken dierenliefhebber zijn.

Dierenliefhebber: Burgers in Nederland die vooral liefde hebben voor dieren, maar daarbij geen betrokkenheid hebben met de paardensector en paardensport.

Paardenliefhebber: Burgers in Nederland die raakvlakken hebben met de paardensector.

De vragen in de enquête waren voornamelijk gebaseerd op uitspraken die eerder door stakeholders of professionals zijn gedaan, of die op sociale media veel in beeld zijn gekomen. De meest uitgesproken standpunten en meningen zijn in onderstaand tabel weergegeven:

Standpunten en meningen:	Percentage:	Volgers zijn vooral:
Paardrijden is plezier voor de ruiter, niet voor het paard.	77% oneens 4,9% eens	- dierenliefhebbers - paardenliefhebbers
Paarden moeten vrij kunnen bewegen dmv dagelijkse weidegang.	3,1% oneens 94,5% eens	- natuurliefhebbers - dierenliefhebbers - paardenliefhebbers

Het is zielig om op een paard te rijden.	99,2% oneens 0,8% eens	- dierenliefhebbers
Een paard wil niet “sporten” en presteren.	66,4% oneens 3,1% eens	- natuurliefhebbers - dierenliefhebbers
Het is dieronvriendelijk om met sporen en zwepen te rijden.	39,1% oneens 22,7% eens	- dierenliefhebbers - paardenliefhebbers
Paarden worden gedwongen om over veel te hoge hindernissen te springen.	48,4% oneens 18,8% eens	- dierenliefhebbers - paardenliefhebbers

7.1.1 Disciplines en activiteiten

Door middel van de enquête is er ook veel duidelijkheid ontstaan over de meningen van verschillende disciplines en/of activiteiten in de sport. Opvallend is dat termen die minder bekend zijn, zoals eventing, niet als positief worden gezien. Daar tegenover worden zij ook niet als negatief gekenmerkt. Uit de gegevens is te concluderen dat meer bekende termen ook met een hoger percentage gekenmerkt wordt als positief. Strandritten en bosritten staan op de hoogste plaats, maar liefst 97,7% van de deelnemers heeft deze activiteit als positief gekenmerkt. De minst positieve activiteit zijn de paardenvoorstellingen in het circus. Slechts 10,2% van de ondervraagden kenmerkt deze activiteit als positief.

Ook met de negatieve kenmerken staat het circus op nummer één. Van de ondervraagden heeft 71,9% het circus gekenmerkt als een negatieve activiteit met paarden. Paardenraces scoren ook erg negatief met wel 51,6%.

Een veel gehoorde term gedurende dit onderzoek is ‘dwangmatig’. Opvallend is dat veel mensen activiteiten met paarden zien als een dwangmatige activiteit. Een activiteit kan hiermee als positief gezien worden, zoals de eerder genoemde strandrit, maar zodra dit onder dwang wordt uitgevoerd, wordt deze activiteit weer als negatief gekenmerkt.

Naast dwang is ook ‘eerlijkheid’ een vaker terugkomende term. Eerlijkheid tegenover het paard. Het paard moet gedurende zijn activiteiten eerlijk behandeld worden, aldus bijna 31% van de ondervraagden. Zolang een activiteit met respect naar het dier wordt uitgevoerd op een diervriendelijke manier, zien mensen het als een positieve activiteit.

Opmerkelijk is dat er wel dergelijk een groep is die bezwaar heeft tegen een bepaalde activiteit met paarden (25,85), maar er vervolgens niet een daadwerkelijke activiteit of discipline wordt genoemd. Een enkele keer zijn disciplines genoemd als paardencross en dressuur, maar een meer genoemde opmerking gaat over de veiligheid en omgang met het paard. “Te hoge hindernissen bij springen, te gevaarlijke hindernissen bij eventing, te zware concoursen en overmatig zweepgebruik”. Termen die gedurende het onderzoek steeds terugkwamen. Er zijn dus geen opvallende kritische standpunten tegen een bepaalde activiteit met paarden, maar juist over de omgang met paarden. Vooral die activiteiten waarbij de veiligheid van het paard niet meer gewaarborgd kan worden. Hetzij lichamelijk, zoals gevaarlijke hindernissen, maar ook geestelijk door te zware wedstrijden en slechte verzorging.

7.1.2 Paardenmensen en niet-paardenmensen

De deelnemers van dit onderzoek zijn gecategoriseerd in drie groepen:

- zeer actief in de paardensport (46,9%)
- actief in de paardensport (14,8%)
- Niet actief in de paardensport (38,3%)

Het meest opmerkende verschil tussen deze groepen is dat niet-paardenmensen kijken naar het **paard** en de wel-paardenmensen kijken naar de **ruiter**. Bij de vraag of de ondervraagde bezwaar heeft tegen een hulpmiddel (denk aan sporen en bidden) geven de niet-paardenmensen antwoorden als: “Bezwaar tegen sporen en zwepen, dit is dieronvriendelijk en pijnlijk.”. Daar tegenover geven paardenmensen reacties als: “Wanneer sporen en zwepen op een verkeerde manier gebruikt worden is er sprake van bezwaar.”.

Dit is ook terug te zien in de vraag over het wedstrijdgericht trainen van een paard. Niet-paardenmensen geven meerdere malen aan dat het paard ‘plezier’ moet hebben gedurende een activiteit en niet gedwongen moet worden. Pas in deze situatie wordt de activiteit als positief beschouwd. Paarden-mensen geven aan, dat het van de manier van trainen afhangt of wedstrijdgericht trainen als positief wordt beschouwd. “Of een discipline of activiteit als positief wordt beschouwd hangt veel af van de ruiter/amazone.”, aldus een paardenmens.

Hoofdstuk 8: De huidige actiepunten

In dit laatste hoofdstuk van Deel II wordt er geanalyseerd wat de huidige actiepunten zijn rondom de kritische standpunten ten opzichte van de paardensport. De centrale vraag van dit hoofdstuk luidt: Welke acties zijn al ondernomen door de paardensector in Nederland?

De resultaten van dit onderzoek zijn verkregen door deskresearch en diepte-interviews met partijen en organisaties in de paardensector.

8.1 Sectorraad Paarden (SRP)

Zoals ook eerder in de aanleiding van dit onderzoek beschreven, zijn de veranderingen in de paardensector al in 2007 begonnen bij de Sectorraad Paarden. In dit jaar werd de nota Dierenwelzijn uitgebracht waarin werd verzocht een plan te maken over het welzijn in de paardensector. Vanuit dit verzoek heeft de Sectorraad Paarden in januari 2009 het *Plan van aanpak 'Welzijn in de sector paardenhouderij'* aangeboden. Het Plan van aanpak moet het welzijn in de paardensector bevorderen op zes vlakken: huisvesting, voeding, training en hulpmiddelen, transport, fokkerij en paraveterinair en complementaire beroepen. De eerste stappen zijn gezet.

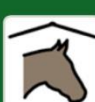
Een vervolgstap van het Plan van aanpak is de *Gids voor Goede Praktijken*, uitgebracht door de Sectorraad Paarden in 2011. De Gids voor Goede Praktijken bevat 12 richtlijnen voor paardenhouders uitgewerkt in vier hoofdthema's: voeding, huisvesting en beweging, gezondheid en gedrag.

In 2014 is, in nauwe samenwerking met de Dierenbescherming, het Keurmerk Paardenwelzijn (KPW) ontwikkeld. Het is een logisch vervolg op de 12 richtlijnen voor paardenwelzijn. Paardenbedrijven die aan de welzijnsnorm voldoen kunnen dit keurmerk krijgen. De 10 geboden van het paard is initiatief van het Keurmerk.

Het KPW is het voorlopige slotstuk van de welzijnsagenda van de Sectorraad Paarden.

10 geboden van het paard

Als jouw paard vraag ik je:

1 Laat mij niet langer dan 6 uur zonder ruwvoer	6 Laat mij contact hebben met andere paarden
2 Geef mij eerst ruwvoer en dan pas krachtvoer	7 Laat mij dagelijks vrij bewegen
3 Laat mij onbeperkt vers water drinken	8 Zorg ervoor dat ik zo min mogelijk stress heb
4 Zorg ervoor dat ik altijd mijn omgeving kan zien	9 Zorg voor mijn veiligheid
5 Zorg ervoor dat ik kan rusten	10 Zorg voor mijn gezondheid

WWW.KEURMERKPAARDENWELZIJN.NL

Als je mijn natuurlijke behoeften en gedrag respecteert, dan gun je mij een gelukkig leven.

8.2 Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS)

Ook de sportfederatie is zich bewust van de veranderingen richting de paardensport. De afgelopen jaren zijn wedstrijdreglementen aangepast, verscherpt en zijn er regels bijgekomen. Zo zijn hulpmiddelen niet meer toegestaan op elk niveau en zijn er regels voor het harnachement en de verzorging van het paard. Zo is het verboden om de haren aan de binnenzijde van de oorschelp af te scheren en mogen tasharen (rondom de neus en mond) niet volledig verwijderd worden.

In 2016 heeft de KNHS de dressuurproeven vernieuwd waarbij harmonie, ontspanning en paardenwelzijn meer centraal worden gesteld.

Ook op het recreatie-niveau heeft de KNHS verschillende activiteiten georganiseerd die het plezier in de paardensport moeten bevorderen. Zo wordt er samengewerkt met verschillende regio organisaties om de ruiter- en menpaden te onderhouden. De campagne 'adopteer je bos' is daar een goed voorbeeld van. Enthousiaste ruiters en menners zetten zich in om samen met beheerders van het gebied de natuur toegankelijk, veilig en mooi te houden.

Bovendien worden niet-paardensporters door verschillende samenwerkingen op een positieve manier bij de paardensport betrokken. Denk aan Ride&Run, waarbij de paardensport wordt gecombineerd met sporten als hardlopen en mountainbiken.

Tevens worden jongens gemotiveerd om in het zadel te klimmen dankzij de vijfkamp 'Cross Challenge', daar het aantal jongens in de paardensport erg laag is. Deze uitdagende sport moet jongens motiveren om ook actief de paardensport te beoefenen. Het bestaat uit verschillende outdoor activiteiten met paarden in combinatie met sporten als schieten, judo en schermen. De activiteit dient als doel de paardensport een stoerder imago te geven en zo ook een nieuwe achterban te creëren.

Dit zijn voorbeelden dat er al stappen worden gezet om de betrokkenheid van de maatschappij met de paardensport te bevorderen.

Hoofdstuk 9: De stappen van de paardensporters

In dit hoofdstuk wordt de laatste deelvraag van het onderzoek beantwoord: welke stappen zullen door ondernemers en organisaties gezet moeten worden om de toekomst van de paardensport een goed perspectief te bieden? Deze deelvraag heeft betrekking op de paardensport. In de hoofdvraag wordt het stappenplan uitgebreid naar de gehele paardensector.

9.1 Stap uit het zadel

Maneges, ruitersportcentra, pensionstallen, trainingstallen; allemaal ondernemers binnen de paardensport die een belangrijke rol spelen in dit onderzoek. De paardensport bevat veel disciplines met ieder een eigen manier van omgang en training met het paard. De paardensport bestaat al tientallen jaren, zoals ook in hoofdstuk 2 van dit onderzoek besproken, en is daarbij veel veranderd. De maatschappij is eveneens zoveel veranderd en kijkt heel anders tegen de paardensport aan dan jaren geleden. Een belangrijke stap die gezet moet worden door de paardensporters zelf, is het kijken vanuit een andere bril naar de sport. Stap uit dat zadel en kijk vanuit een niet-paardenmens.

Het verwijt dat niet-paardenmensen geen verstand van de sport hebben en daarbij geen kritisch standpunt kunnen aannemen, is mede dankzij dit onderzoek hard weggeblazen. Er hoeft geen sprake van kennis te zijn om een mening te hebben. Bovendien hoeft er maar een kleine groep critici te zijn die toch een grote verandering teweeg kunnen brengen. Maar hoe kijken deze niet-paardenmensen nu echt tegen de paardensport aan? Zij geven aan dat paarden het 'saai' vinden om dressuur te rijden en zijn van mening dat hindernissen veel te gevaarlijk zijn. Sporen en zweepen zijn uiterst paard-onvriendelijk en dwingen paarden iets te doen wat zij helemaal niet willen.

Als paardensporter dienen we meer te kijken naar de niet-paardenmens als toeschouwer. Het ziet er voor deze aanzienlijke groep mensen niet altijd logisch uit. De paardensporter dient te beseffen dat deze groep een andere mening heeft, ook als deze niet op waarheid gebaseerd is.

9.2 Kennis delen met de samenleving

Wanneer dat besef tot de paardensporter is doorgedrongen en er wordt gekeken vanuit de toeschouwer, wordt er een tweede stap gezet: het delen van kennis met de samenleving. Het overgrote deel van de paardensporters geeft aan dat er veel ruimte is voor verbetering. Bovendien staan de meesten ervoor open om deze verbetering ook in gang te zetten. Professionele ruiters zoals de eerder benoemde Bianca Schoenmaker, zetten zich in om de paardensporter wakker te schudden en kennis te delen. "De paardensport is al vele malen verbeterd". Toch zorgt een betere omgang met paarden niet voor de verdwijning van de kritische stakeholders. Zij verlangen naar antwoorden: Waarom gebruiken we dekens, bidden, sporen en zweepen? Hoe kun je aan een springpaard zien dat hij geniet van een springparcours? De taak aan de paardensporter om dit met de toeschouwers te delen.

De topsporter ligt onder een groot vergrootglas. Hij dient zich altijd te kunnen verantwoorden voor zijn acties. Zoals ook Dhr. Duijndam (Sectorraad Paarden en Werkgroep diergezondheid) gedurende het interview zei: “Leg uit waarom je iets doet en zorg dat je het nog kan uitleggen.”. “De reactie van Jur Vrieling na de weigering tijdens de Olympische Spelen (2016) is ergens begrijpelijk, maar als topsporter lig je onder een vergrootglas. Kunnen deze beelden nog wel worden uitgelegd?”.

De campagne #TwoHearts, opgezet door de FEI, was een grote succesvolle campagne om de paardensport positief in beeld te brengen. “The #TwoHearts campaign emphasises the special bond between horse and rider, introducing our sport in a new way to fans around the world,” (Bron: Inside FEI, mei 2016). Deze tweede stap die door ondernemers in de paardensport gezet moet worden is het delen van positieve kennis, beelden en informatie. De positieve beleving van de paardensport wordt gedeeld met de toeschouwer en zal de toekomst van de paardensport een goed perspectief bieden.

DEEL III

Conclusies / aanbevelingen

In het derde gedeelte van dit afstudeeronderzoek wordt er een kritische reflectie gegeven op de gebruikte onderzoeksmethoden en resultaten door middel van de Discussie. De Conclusie geeft een korte beschrijving van het afstudeerwerkstuk. Het doel wordt beschreven, deelvragen worden beantwoord en de relevantie wordt aangekaart.

In het hoofdstuk Aanbevelingen wordt de hoofdvraag beantwoord: *“Welke stappen moeten door de hippische sector ondernomen worden om de toekomst van de paardensport in Nederland veilig te stellen?”*

Hoofdstuk 10: Discussie

In dit hoofdstuk wordt er een kritische blik geworpen op het proces en de resultaten van dit onderzoek.

Dit onderzoek is begonnen met een duidelijke aanleiding: de Olympische Zomerspelen van 2016. De paardensport stond op zijn kop en onder vuur. Hier wilde ik meer van weten. Door middel van interviews op Horse-Event met verschillende professionals in de sector peilde ik het bewustzijn binnen de paardensport. Het was duidelijk dat de sector wakker geschud moest worden, en dit was dan ook het doel van mijn onderzoek: de sector wakker schudden over de huidige situatie.

Het plan was om gedurende mijn onderzoek verschillende professionals en organisaties te interviewen. Te beginnen met de kritische stakeholders; wat was hun grootste standpunt tegen de paardensport? Een grote bijdrage aan mijn onderzoek was de Partij voor de Dieren. Het verkiezingsprogramma was net publiekelijk gemaakt en hierin werd ook de paardensport goed aangepakt. De dierenrechtenorganisatie Een Dier Een Vriend heeft mij de felle strijd tegenover de paardensport laten zien.

Helaas is het mij niet gelukt om het Dolfinarium te interviewen. Ook dit bedrijf ligt onder vuur vanwege de veranderingen in opvattingen met betrekking tot dierenwelzijn. Ik was erg benieuwd naar de ervaring die zij hebben met de huidige situatie. Helaas waren zij niet bereid om mijn vragen te beantwoorden.

Ook de professionals binnen de paardensector komen terug in mijn interviews. Zowel om te peilen in hoeverre zij op de hoogte zijn van de kritische stakeholders, als om informatie te verzamelen over de actiepunten rondom paardenwelzijn. Een zeer interessant onderzoek was die met de Sectorraad Paarden. Het is een partij die de schakel vormt tussen de paardensporters en de overheid en zeker niet mocht ontbreken in mijn onderzoek. Ook de KNHS is een goede bedrager geweest voor mijn onderzoek. De sportbond is intensief bezig om de maatschappij bij de sport te betrekken, hier had ik voorafgaand aan mijn onderzoek geen idee van. Ook hier kan vervolgonderzoek een volgende stap zijn.

Tijdens mijn onderzoek kwam ik erachter dat ook de 'gewone burger', die vaak in de media reflecteert, van groot belang is voor de mening ten opzichte van de paardensport. Het idee om ook deze groep te interviewen, kwam vanuit verschillende diepte- en expertinterviews waaruit bleek dat de mening van de burger van grote waarde is. Professionals en stakeholders vielen terug op de mening van de burger, maar wisten zelf niet goed wat deze mening precies was. Dat de burger een grote rol speelt, is gebleken. Maar liefst 129 mensen hebben aan mijn enquête meegedaan. Er zijn interessante antwoorden en analyses uitgekomen. De belangrijkste is dat niet-paardenmensen kijken naar het paard en wel-paardenmensen kijken naar de ruiter. Er zit een groot gat tussen beide meningen en standpunten.

Het proces van dit onderzoek is anders gelopen dan gepland. Uiteindelijk heb ik er langer over gedaan dan gewenst was. Dit kwam in eerste instantie door het niet halen van deadlines. Vervolgens kwam er gedurende het onderzoek ook nieuwe input vanuit interviews. Het onderzoek naar de

‘gewone burger’ was niet gepland, maar uiteindelijk wel toegevoegd. Dit heeft ook een positieve draai aan de resultaten gegeven.

Bovendien ben ik steeds achter nieuwe informatie en inzichten gekomen. Zo kan er een groot vervolgonderzoek gestart worden naar stress-meting bij paarden gedurende wedstrijden. Hier wordt momenteel onderzoek naar gedaan door het bedrijf ‘Equinnolab’ in Weert. Deze resultaten kunnen een positieve invloed hebben in de media met betrekking tot het onderwerp van mijn onderzoek. Ook hier ligt er een duidelijke taak om een vervolgstap te zetten.

Hoofdstuk 11: Conclusie

Na momenten met lof over de paardensport, volgen momenten vol kritiek richting de paardensport. Met alle regelgeving en wetten als gevolg. De vraag of de paardensport nog wel een toekomst heeft, komt steeds dichterbij.

Door middel van dit afstudeeronderzoek wordt er inzicht verkregen in de argumenten van de kritische stakeholders. De meningen en standpunten vanuit verschillende invalshoeken worden verzameld om vervolgens de paardensector wakker te schudden, met als doel de paardensector richtlijnen te geven om de toekomst van de paardensport te waarborgen.

Wie zijn de kritische stakeholders van de paardensport?

De negatieve berichten over de paardensport verschijnen steeds vaker in de media. Berichten worden razendsnel gedeeld en daarmee is wat in de media verschijnt van grote invloed. Volgens Professor Van Weeren komt dit door een maatschappelijke trend waarbij emoties de voorhand hebben: het antropomorfisme. Net als honden en katten, beschouwen mensen hun paarden als ‘een van het gezin’. Bovendien zijn er ook steeds meer mensen die een landbouwdier, zoals kippen en geiten, als een huisdier houden. Door deze maatschappelijke verschuivingen ontstaan er snel discussies in de paardensport als het gaat om dierenwelzijn.

Het beeld over dieren en welzijn verandert. Mensen hebben steeds vaker een mening en uiten deze ook als zij vinden dat er onrecht wordt gedaan. De stem van deze mensen wordt vertaald door stakeholders als Partij voor de Dieren en de Dierenbescherming.

Hoe zien de kritische stakeholders de paardensport voor zich in 2030?

De kritische stakeholders zijn ontevreden. Ontevreden over de huidige situatie, maar ook zeker over de beloftes die de paardensector niet is nagekomen. Met verweer dat de sport al sterk verbeterd is, nemen de stakeholders geen genoegen. Zij geven aan dat de paardensector al sinds 2007 de kans kreeg om het roer om te gooien, maar tot 2014 is er nauwelijks actie ondernomen. Het vertrouwen dat deze verandering in de toekomst wel zal komen is ook verdwenen. De stakeholders zijn van mening dat de paardensector zijn kans heeft gehad, maar niet heeft aangegrepen. “De paardenhouderij zal het probleem nooit erkennen.”, is een veelvuldig gehoorde opmerkingen van de stakeholders. De kans is nu aan de stakeholders om strenge regels en wetten op te stellen voor de paardenhouderij in Nederland.

Volgens de meeste stakeholders zal de paardensport in 2030 nog steeds bestaan, maar wel op een diervriendelijke manier. Er zullen regels en wetten zijn rondom huisvesting, training en wedstrijden die ook daadwerkelijk nageleefd moeten worden. Extreme disciplines waarbij de veiligheid van het paard wordt geschaad, denk aan paardenraces, zullen afgeschaft worden. De verantwoordelijkheid van deze regels en wetten zal niet meer bij de paardensector zelf liggen.

Hoe sterk is de invloed van deze kritische stakeholders?

De invloed van de stakeholders is sterk. Zij zijn actief in de politiek en hebben een sterk doordringende mening die wordt ondersteund door de media. Bovendien zijn slechts 4% van alle inwoners van Nederland geregistreerd paardensporter. Het overgrote deel van alle mensen in Nederland heeft dus enkel een paard als hobby- of huisdier, of heeft zelfs helemaal niets met paarden. In het verleden is al vaker voorgekomen dat er door een grote groep uit de maatschappij

die dezelfde mening draagt, regels en wetten zijn opgesteld richting de paardenhouderij en –sport. Vaak ook ten nadelen van de paardensporter.

Niet alleen de ervaringen laten blijken dat de invloed van kritische stakeholders groot is, ook de Nederlandse overheid speelt hier een aanzienlijke rol in. Volgens de Nederlandse overheid is de zorg voor dieren primair de verantwoordelijkheid van de eigenaar zelf. Toch, omdat deze soms over onvoldoende kennis beschikt omtrent de juiste omgang met dieren, is de manier waarop we in Nederland met dieren omgaan ook de verantwoordelijkheid van de samenleving als geheel. Het dierenwelzijn van een huisdier (of paard) ligt hiermee dus niet geheel in de handen van de eigenaar, maar ook bij die van de samenleving van Nederland. De Wet Dieren beschermt de mening van de kritische stakeholder.

Hoe groot is het besef van de kritiek binnen de paardensector?

Het paardenwelzijn is ook binnen de paardensector een populair onderwerp. Veel professionals beroepen zich op het gebrek aan kennis binnen de sector, vooral onder de recreatieve paardenhouders. Vaak gaan zaken mis door een gebrek aan kennis, denk aan blessures en paard-onvriendelijke trainingen en hulpmiddelen.

Het besef onder de paardensporters is aanwezig. Na het verkiezingsprogramma van de Partij van de Dieren waarin werd aangegeven dat schadelijke trainingsmiddelen en methoden worden verboden, stond de paardensport op zijn kop. Verschillende professionals reageerden in de media en lieten weten zeer teleurgesteld te zijn in de Partij. Het werd een welles-nietes discussie waarbij de paardensporters slechts lieten weten dat de Partij voor de Dieren geen kennis had over de paardensector. De standpunten van de politieke partij en dierenrechtenorganisaties waren dus niet op feiten berust. Maar is dit wel belangrijk? Zij hebben bovendien miljoenen volgers die het wel degelijk met de standpunten eens zijn.

Zo komen we weer terug op de sterke invloed van deze kritische stakeholders.

Wat is de mening van de ‘gemiddelde burger’ in Nederland over de paardensport?

De onrustige geluiden uit de maatschappij laten zich ook steeds meer horen. Dierenliefhebbers spreken zich uit over de paarden mishandelingen die tijdens de Olympische Spelen nogmaals getoond werden op tv. Zij zien liever helemaal geen paardensport meer. Sport is presteren. Presteren is dwangmatig en niet weggelegd voor een dier. De dierenliefhebbers zien de toekomst van de paardensport voor zich als een bezigheid zonder wedstrijden en prestatiedwang. Een harmonieus samenspel tussen paard en verzorger. Bij dit harmonieuze samenspel horen geen dwangmiddelen als zwepen, sporen en bidden.

Het meest opmerkelijke verschil tussen paardenmensen en niet-paardenmensen, is dat niet-paardenmensen kijken naar het **paard** en de wel-paardenmensen kijken naar de **ruiter**. Bij de vraag of je bezwaar hebt tegen een hulpmiddel (denk aan sporen en bidden) geven de niet-paardenmensen antwoorden als: “Bezwaar tegen sporen en zwepen, dit is dieronvriendelijk en pijnlijk.”. Daar tegenover geven paardenmensen reacties als: “Wanneer sporen en zwepen op een verkeerde manier gebruikt worden is er sprake van bezwaar.”.

Welke stappen zullen door ondernemers en organisaties gezet moeten worden om de toekomst van de paardensport een goed perspectief te bieden?

Een belangrijke stap die genomen moet worden door de paardensector zelf, is het kijken vanuit een andere bril naar de paardensport. Met het verwijt dat niet-paardenmensen er geen verstand van hebben, en hiermee geen kritisch standpunt tegenover de paardensport kunnen aannemen, zal de

sport 2030 niet gaan halen. De paardensector moet wakker geschud worden. Het besef van de veranderingen rondom dierenwelzijn is er wel. Sterker nog, het overgrote deel van de paardensporters geeft aan dat er veel ruimte is voor verbetering en staat hier ook voor open. Een betere omgang met paarden wil echter niet zeggen dat de kritische standpunten ook verdwijnen. De maatschappij en de stakeholders verlangen naar antwoorden ‘waarom’ paardensporters doen wat zij doen. Waarom gebruikt men dekens, bidden, sporen en zwepen? Hoe kun je aan een springpaard zien dat hij geniet van een springparcours?

Bestaat de paardensport nog in 2030? Er zijn vervolgstappen nodig vanuit de gehele paardensector om deze gezamenlijke droom te realiseren. De hoofdvraag van dit afstudeeronderzoek luidt dan ook:

“Welke stappen moeten door de hippische sector ondernomen worden om de toekomst van de paardensport in Nederland veilig te stellen?”

De eerste stap is het besef en de acceptatie van het probleem. Door middel van de resultaten en bestaande cases de paardensector laten beseffen (en laten schrikken) dat de paardensport onder vuur ligt. Vele hobby's, sporten of activiteiten met dieren zijn de paardensport voorgegaan; strenge regels zijn opgelegd of zelfs geheel verboden. Recent voorbeeld is het verbod van wilde dieren in het circus. Zorg dat de paardensector de kritische stakeholders voor is, voor het geduld op begint te raken.

De tweede stap is steun te zoeken bij de overheid. Benoem een handhaver die de schakel is tussen overheid en paardensport. Deze instantie houdt toezicht en zorgt bovendien dat de regelgeving ook daadwerkelijk wordt nageleefd. Financiële steun vanuit de overheid zal een vervolgstap hierop zijn. De laatste stap gaat maar over één ding: actie! Zorg voor positieve presentatie naar de buitenwereld en stimuleer de positieve betrokkenheid van de samenleving.

De derde stap is de beleving van de samenleving in kaart brengen. Een aanbeveling is om een vervolgonderzoek te starten naar de ‘gemiddelde burger’ in Nederland en zijn mening ten opzichte van de paardensport. Welke activiteiten roepen positieve en negatieve reacties op? En hoe kijkt de burger nu echt naar de paardensport?

De vierde stap gaat over de marketing in de paardensport. Niet alleen vanuit de overheid, maar juist ook vanuit de sector zelf is geld nodig om tot verbeteringen te kunnen komen. De media zowel online als offline) speelt hierbij een grote rol. Denk aan het laten zien van activiteiten met paarden die als positief worden beschouwd en de maatschappij kennis bij te brengen over de sport.

De vijfde stap gaat over het ondernemen van actie. Zwitserland wordt hierbij als voorbeeld getoond. Dit paardenland is volop bezig met het verantwoord gebruik van paarden in de sport. De sportbond vindt dat elke schijn van aantasting van het dierenwelzijn voorkomen moet worden bij het publiek.

Deze stappen worden uitgebreid behandeld in het slothoofdstuk ‘Aanbevelingen’.

Er wordt geschat dat er in Nederland in totaal 1,5 miljard euro per jaar omgaat in de paardensector. Op voetbal na is de paardensport de sport met de grootste economische waarde. Bovendien zijn er maar liefst 450.000 paarden in Nederland met bijna 500.000 ruiters. Naast de half miljoen

paardensporters, zijn er ook maar liefst 1,2 miljoen paardensportvolgers in Nederland. Deze groep beoefent de sport niet zelf uit, maar is wel nauw betrokken.

Hiertegenover staat dat maar liefst 96% van de Nederlandse bevolking niet actief is in de paardensport. In deze groep zitten ook mensen die het (negatieve) nieuws over de gehele wereld verspreiden. Wanneer deze groep veel kritiek heeft ten opzichte van de paardensport, zullen drastische maatregelen of zelfs verbod het gevolg zijn. De Nederlandse burger is van gemoedelijke toeschouwer veranderd naar een aanhanger van de kritische stakeholders.

Hoofdstuk 12: Aanbevelingen

Het laatste hoofdstuk gaat over de aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek. Welke stappen moeten door de hippische sector ondernomen worden om de toekomst van de paardensport in Nederland veilig te stellen?

Uit dit onderzoek blijkt dat er signalen zijn die bedreigend zijn voor de paardensport. Deze signalen dienen serieus genomen te worden. Vervolgstappen zijn noodzakelijk door middel van acties vanuit diverse partijen. Alleen dan is er een kans dat de paardensport in 2030 nog bestaat.

Stap 1: Bewustzijn creëren

De eerste stap die gezet moet worden is de paardensport laten beseffen (en laten schrikken) van de huidige stand van zaken. In dit onderzoek komen verschillende uitspraken van kritische stakeholders en kritische burgers ten opzichte van de paardensport naar voren. De huidige paardensport staat onder vuur en het is van groot belang om dit door te laten dringen binnen de paardensector. Dit onderzoek wordt gedeeld met belanghebbenden die gedurende het onderzoek aan het woord zijn geweest. Gebruik de resultaten en de bestaande cases om het besef binnen de sector te creëren. Waar besef is, komt acceptatie en uiteindelijk ook de drang om tot actie over te gaan.

Vele hobby's, sporten of activiteiten met dieren zijn de paardensport voorgegaan; strenge regels zijn opgelegd of zelfs geheel verboden. Zorg dat de paardensector de kritische stakeholders voor is, voor het geduld op begint te raken.

Stap 2: Steun vanuit de overheid

De overheid wil steeds meer bij de sector neerleggen. Hoewel bij andere dierhouderijen de overheid een Identificatie- en registratiesysteem (I&R) heeft opgezet, moest de paardenhouderij dit uit eigen initiatief opzetten. Er is weinig achterban in de paardenhouderij, denk aan de 4% van de Nederlandse bevolking, en weinig staatssteun om veranderingen te realiseren. Om regelgeving binnen de paardensector in gang te zetten, komt op deze manier ook het financiële plaatje om de hoek kijken. Het grote voordeel dat de overheid de bal bij de paardensector laat liggen, is dat de sector hiermee het eigen initiatief behoudt. Daar staat wel tegenover dat de overheid ook niet als handhaver dient. De kritische stakeholders grijpen hier ook op in: "te lang heeft het initiatief bij de sector gelegen, maar zij hebben geen actie ondernomen".

Het is grote noodzaak dat het initiatief bij de sector zelf blijft liggen en niet vanuit de overheid. Zorg dat je de kritische stakeholders voor bent, voordat het geduld van de maatschappij op is. De eerste aanbeveling is dan ook om een handhaver, zoals de overheid, te creëren binnen de sector. Deze handhaver houdt toezicht op de veranderingen binnen de sector en zorgt dat regelgeving ook nageleefd wordt.

Een goede handhaver zou de Sectorraad Paarden zijn. Sectorraad Paarden is een overkoepelende organisatie die hiermee alle paardensporters- en liefhebbers vertegenwoordigt. Bovendien zijn zij de schakel tussen overheid en paardensector. Zo kan de paardensector meedenken met de regelgeving die gemaakt wordt door de overheid.

Door de kritische stakeholders te laten zien dat de standpunten serieus worden genomen en er daadwerkelijk wordt gehandhaafd door de SRP, zal de financiële steun door de overheid de volgende stap zijn. Om veranderingen binnen de paardensector te waarborgen, zal geld nodig zijn. Kortom, een handhaver vanuit de sector met financiële steun vanuit de overheid.

Stap 3: Kijken door een andere bril

Een derde stap naar een goed perspectief voor de paardensport, is de betrokkenheid van de samenleving onderzoeken en vergoten. Gedurende dit onderzoek is er een enquête uitgevoerd naar de mening van de maatschappij tegenover de paardensport. Een aanbeveling is om deze enquête uit te breiden in een vervolgonderzoek. Wat is nu daadwerkelijk de mening van Jan Modaal over de paardensport? De stakeholders kijken vaak vanuit een gekleurde bril, denk aan extremistische dierenrechtenorganisaties, maar hoe kijkt de gemiddelde burger écht naar de paardensport? Welke disciplines, hulpmiddelen of manier van huisvesting roept negatieve kritiek op?

De enquête moet door de handhaver, SRP, worden aangevraagd en kan als afstudeerwerkstuk van een student worden uitgevoerd. De handhaver is hierbij de opdrachtgever en stelt kritische doelen. Het is van groot belang dat hierbij inwoners vanuit heel Nederland vertegenwoordigd zijn. Mannen en vrouwen van elke leeftijdscategorie die niets of weinig met de paardensport te maken hebben. Inwoners in Nederland uit elke provincie moeten hierbij meegenomen worden. Uit deze enquête moeten antwoorden komen over de daadwerkelijke beleving van de samenleving ten opzichte van de paardensport.

Stap 4: Paardenmarketing

Niet alleen vanuit de overheid, maar juist ook vanuit de sector zelf is geld nodig om tot verbeteringen te kunnen komen. De paardensport moet positief aan de samenleving gepresenteerd worden. De media (zowel online als offline) speelt hierbij een grote rol. Denk aan het laten zien van activiteiten met paarden die als positief worden beschouwd, leerzame media tonen om de samenleving zaken uit te leggen en het werven van nieuwe paardenliefhebbers. Voor deze marketing is geld nodig.

Ook hier speelt de handhaver weer een rol. De SRP is een overkoepelend orgaan voor zowel fokkerij, sport, ondernemers en Land- en Tuinbouw Organisaties (LTO). De handhaver heeft de verantwoordelijkheid om geld in te zamelen en te beheren voor deze marketing van de paardensport. Een marketingplan kan door de handhaver worden opgesteld in samenwerking met een afstudeerproject van een student.

Stap 5: Actie! Zwitserland als voorbeeld

Concoursen en hippische evenementen trekken vaak veel publiek. Helaas is dit publiek niet altijd even enthousiast. Paarden met bloed in de mond, dwangmatig in een houding getrokken en ongelukken met hindernissen: beelden die gedurende een wedstrijd helaas vaker te zien zijn voor de toeschouwer. De Zwitserse hippische sportbond (Fédération Suisse des Sports Equestres) is continue bezig met het welzijn van paarden en de reputatie en imago van de paardensport. Zo is het bijvoorbeeld sinds januari 2016 verboden om met een slofteugel te rijden op wedstrijd, ook op het losrijterrein. Ook in 2014 liep Zwitserland al voorop wat betreft regelgeving rondom paardenwelzijn.

In dat jaar werd de trainingsmethode 'Rollkür' verboden. De sportbond vindt dat elke schijn van aantasting van het dierenwelzijn voorkomen moet worden bij het (onwetende) publiek, zodat het imago van de paardensport niet negatief beïnvloed wordt. Of de slofteugel correct gebruikt wordt, is voor deze toeschouwer niet van belang. Het gaat een niet-paardenmens nou eenmaal om het paard en niet om de ruiter. De directeur van de sportbond, Hans Wyss, laat weten dat het verantwoord gebruik van paarden in de sport een doorslaggevend item wordt in de toekomst van de paardensport; de manier waarop paarden aan het publiek worden gepresenteerd is cruciaal. Niet alleen aan toeschouwers, maar ook aan de media, sponsors en beginnende ruiters. Deze positieve presentatie is van essentieel belang om de toekomst van de sport te waarborgen.

De sport

De KNHS is verantwoordelijk voor de uitvoering van wedstrijden in Nederland. Zij dienen op elk wedstrijdterrein een official te plaatsen die verantwoordelijk is voor het imago van de paardensport tegenover de toeschouwer. Deze official dient de samenleving positief bij de sport te betrekken. Niet alleen door overmatig zweepgebruik af te schaffen met diskwalificatie, maar juist door positieve beelden in de media te brengen; het plezier om over hindernissen te springen en een bak vol met wortels na de wedstrijd bijvoorbeeld. Deze official is verantwoordelijk voor de beelden op het losrij- en wedstrijdterrein en heeft bevoegdheden om ruiters aan te spreken en eventueel te diskwalificeren.

De kennis

Er is steeds meer wetenschappelijk onderzoek naar paarden en paardensport. De bovenstaande stap om positieve beeldvorming te creëren in de sport, kan onderbouwd worden door wetenschappelijk onderzoek. Het meten van welzijn is niet gemakkelijk, maar zeker niet onmogelijk. Wageningen Universiteit en Research Centre (WUR) heeft al meerdere onderzoeken gedaan naar het gebruik van hartslagvariabelen als unieke maat om stressmetingen te verrichten bij paarden. Deze Heart Rate Variability (HRV) wordt gemeten aan de hand van de tijdsintervallen tussen de hartslagen. Het is een methode om stress te meten bij paarden. Ook cortisol, dat gemeten kan worden in onder andere het bloed, speeksel en urine, is een vorm van stressmeting. Dankzij deze metingen kan worden aangetoond dat paarden wel degelijk plezier hebben in een wedstrijd en er hierbij in veel gevallen geen stress optreedt.

Als de signalen serieus genomen worden en de aanbevelingen nageleefd, dan is er zeker een kans dat de paardensport nog in 2030 blijft bestaan.

Literatuurlijst

- Biomechanic Kelly Coleen (2016). *Netherland's Adelinde Cornelissen being sued in lawsuit over Parzival*. Geraadpleegd op 1 november 2016, van <https://colleenkellyriderbiomechanics.com/2016/08/15/netherlands-adelinde-cornelissen-in-lawsuit-over-alleged-animal-cruelty-to-parzival-in-rio/>
- Boswijk, A., Peelen, E. (2008) *Een nieuwe kijk op de experience economy: betekenisvolle belevenissen* (2^e druk). Amsterdam: Pearson Education Benelux
- Breedveld, K., Kamphuis, C., Tiessen-Raaphorst, A. (2008) *Rapportage sport 2008*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut
- De Tavernier, J., Lips, D. (2010) *Dier en welzijn* (2^e druk). Houten: LannooCampus
- Food and Agriculture Organization. *Horse population*. Geraadpleegd op 12 februari 2017, van <http://horsetalk.co.nz/wp-content/uploads/2013/10/horse-population-2011.pdf>
- Grunsven, A. (2016). *Wie bepaalt paardenwelzijn?* De Telegraaf, 31 augustus 2016
- Hausberger, M., Roche, H., Henry, S., et al. (2008). *A review of the human-horse relationship*. Applied Animal Behaviour Science 109
- Janssens, M. (2010) *Dieren en wij: hun welzijn, onze ethiek*. Utrecht: Samenwerkende Uitgevers VOF
- KNHS, NOC*NSF. *Nederland Paardenland – Brochure*. Geraadpleegd op 1 november 2016, van <https://www.knhs.nl/media/8538/boekje-nederland-paardenland.pdf>
- Lewis, P., Saunders, M. (2011) *Methoden en technieken van onderzoek* (5^e druk). Amsterdam: Pearson Education Benelux
- Melissen, J. (2010) *Moorland's Totilas: The Living Legend*. Veldhoven: Verhagen Grafische Media
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2007). *Nationale Agenda Diergezondheid 2007-2015, Voorkomen is beter dan genezen*
- MVO Nederland. *Trends en ontwikkelingen*. Geraadpleegd op 19 februari 2017, van www.mvonederland.nl
- Nijs, D., Peters, F. (2012) *Imagineering: Het creëren van belevingswerelden*. Amsterdam: Uitgeverij Boom
- Outram, A.K., Stear, N., Bendrey, R. (2009). *Earliest horse harnessing and milking in the Eneolithic of Prehistoric Eurasia*. Science
- Prof. A van Zeveren (2008). *Etnografie en beoordelingsleer*. Geraadpleegd op 12 februari 2017, van <http://dier-en-natuur.infonu.nl/dieren/23090-domesticatie-en-evolutie-van-het-paard.html>

- Rijksoverheid. *Dierenwelzijn beleidsinformatie*. Geraadpleegd op 11 maart 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/dierenwelzijn>
- Rijksoverheid. *Wet Dieren*. Geraadpleegd op 11 maart 2017, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/2015-02-01>
- Sociaal Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 11 maart 2017, van <https://www.scp.nl/>
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden – jaargang 2015. *Besluit van 28 augustus 2015, houdende wijziging van het Besluit houders van dieren in verband met het verbod op deelname met zoogdieren behorende tot wilde diersoorten aan circussen en andere optredens en op vervoer van die dieren ten behoeve daarvan*.
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden – Jaargang 2014. *Verbod op gebruik van hond als trekhond*. Raad van Beheer (2014). *Trekhondenverbod*.
- Van Dierendock, M., Laarakker, E., Voest, E. (2009) *Het tevreden paard, paardenwelzijn in de praktijk*. 's Gravenland: Fontaine Uitgevers BV
- Visser, E.K., Neijenhuis, F., Graaf-Roelfsema, E., et al. (2014) *Risk factors associated with health disorders in sport and leisure horses in The Netherlands*. Journal of animal Science 92
- Werkman, W., Valk, M., Leineweber, M. (2007) *Opvattingen over dierenwelzijn in Nederland. Verslag van een publieksenquête*. Amsterdam: Bureau voor markt- en beleidsonderzoek
- Wijk-Jansen van, E. , Visser-Riedstra, K., Verstegen, J., Kortstee, H. (2009). *Passie voor paarden. Een onderzoek naar de belevingswereld en het informatiezoekgedrag van paardenliefhebbers in Nederland*. Den Haag, Lei Wageningen UR

Bijlage A: Interviewformulieren

A-1 Wilde Dieren De Tent Uit

1) Kunt u de organisatie Wilde dieren de tent uit kort omschrijven? Waar strijdt deze organisatie voor?

Wilde Dieren de Tent uit was een Nederlandse dierenrechtenorganisatie die tot doel had om het gebruik en het houden van wilde dieren in circussen te verbieden. De organisatie was een samenwerkingsverband van nationale en internationale dierenrechtenorganisaties. Een circus met wilde dieren geeft een verkeerd voorbeeld over de omgang met en de waarde van dieren.

2) De organisatie heeft kort geleden gezorgd voor een verbod van wilde dieren in het circus in Nederland. Heeft de organisatie zijn doel nu bereikt?

Met het in september 2015 ingestelde verbod op het gebruik van wilde dieren in het circus, heeft de organisatie zijn doel bereikt.

3) Hoe denkt de organisatie over het gebruik van paarden in het circus?

Paarden zijn gedomesticeerd en daarmee geen wilde dieren.

A-2 Partij voor de Dieren (PvdD)

1. Hoe staat de PvdD tegenover de algemene 'sport met dieren'?

De partij is tegen het gebruik van dieren voor amusement. Het welzijn van dieren is tijdens deze activiteiten vaak niet gegarandeerd.

2. Hoe staat de PvdD tegenover de paardensport?

Strengere regels moeten het welzijn van paarden beter garanderen. Hun huisvesting biedt ruimte voor hun natuurlijke en sociale gedrag. Schadelijke trainingsmiddelen en –methoden worden verboden en er komt een minimumleeftijd waarop pony's en paarden belast mogen worden. Paarden zijn volwassen op achtjarige leeftijd, in de paardensport zijn paarden op die leeftijd vaak al afgeschreven.

3. Op de website worden disciplines als 'military' en 'springen' genoemd: is er tegenstand tegen deze specifieke disciplines?

Het welzijn van paarden wordt niet altijd voorop gesteld in de sport. Er moeten regels komen om de welzijn te waarborgen. Er moet nagedacht worden over de extreme sporten zoals military en springen, waarbij er steeds hogere verwachtingen van een paard worden gevraagd. Het is de vraag of wij hier een paard wel aan bloot moeten stellen.

4. De PvdD streeft naar een wettelijk Paardenbesluit. Denkt de partij hiermee de toekomst van de paardensport te veranderen?

Een wettelijk Paardenbesluit kan de gezondheid en het welzijn van het dier waarborgen. Hierin staan strenge regels met betrekking tot huisvesting, trainingsmethoden- en middelen en minimumleeftijden waarop een paard belast mag worden.

5. Is het Paardenbesluit de eerste stap naar een geheel verbod op de paardensport? Is dit het uiteindelijke doel?

De partij streeft ernaar om dieren in hun natuurlijke aard in een natuurlijke leefomgeving te laten leven. Paarden zijn door de jaren heen zo gedomesticeerd, dat zij niet altijd op een volledig natuurlijke leefomgeving kunnen leven zoals paarden in het wild. De partij is dan ook niet tegen de sport, maar de sport moet wel met waardigheid en respect voor het dier worden uitgevoerd.

6. Denkt de partij dat de paardensector dit Paardenbesluit zelf moet opzetten? Zo nee; wie zet het Paardenbesluit op?

De Partij wil het paardenbesluit door middel van een wetsvoorstel verwezenlijken. Een wetsvoorstel is op lange termijn gezien, daar deze door de Tweede Kamer en Staatssecretarissen moet worden aangenomen. Dit weerhoudt ons er niet van om zo veel mogelijk mankracht in te zetten om het Paardenbesluit te verwezenlijken.

Samen met gerichte kennis van wetenschappers en professionals wordt dit Paardenbesluit opgezet. Het initiatief blijft bij de Partij.

Tot slot..

De Partij geeft aan dat het verbod op de paardensport niet het doel is; de sport kan blijven bestaan als er regels zijn om de gezondheid en het welzijn van het paard te waarborgen.

Een verbod op de sport is niet de strijd die we nu moeten voeren. Wel moeten we de sport diervriendelijker en –waardiger maken.

Opvallend:

- De Partij streeft niet naar een geheel verbod, wel naar strengere regels;
- De Partij geeft aan samen te willen werken met wetenschappers en professionals;
- De Partij geeft ook aan dat het initiatief bij de partij blijft en dus niet bij de bestuurders van de paardensportsector.

A-3 Een Dier Een Vriend (EDEV)

1. Kunt u kort iets over de organisatie vertellen?

Stichting Een Dier Een Vriend is een non-profit organisatie. Wij komen op voor de rechten van dieren. Door middel van het in de publiciteit brengen van dieren mishandeling willen wij de dierenbeulen opsporen en tegenhouden. Om dit te bereiken is er veel herhaalde campagne noodzakelijk.

2. Hoe kijkt de organisatie naar sport met dieren?

Alle sport met dieren wijzen wij af. Een dier moet aan zijn natuurlijke behoeftes voldoen en zodra dit niet mogelijk is, moet het afgeschaft worden. Bovendien is het woord 'sport' niet juist. De definitie van sport is dat er sprake is van een spel tussen twee componenten: dit is bij de hengel'sport', de duiven'sport' en de paarden'sport' allemaal niet het geval.

3. Hoe kijkt de organisatie naar de paardensport?

Paardensport is schofterig en wij zijn er verbaasd over dat dit nog toegestaan is in Nederland. Bovendien is het geen sport, maar is er spraken van dierenbeulderij.

4. Welk gedeelte van de paardensport bent u het meest op tegen?

De huisvesting van paarden in Nederland is schrikbarend. Ze worden niet in groepen gehouden, in een te kleine stal en krijgen te weinig beweging. Paarden in een manège worden veel minder oud als paarden in het wild.

5. Wat is de mening van de organisatie tegenover het 'sport' gedeelte van de paardensector?

Zoals eerder besproken, wijzen wij alle sporten met dieren af. De training van paarden is onnatuurlijk. Paarden maken onnatuurlijke bewegingen. Ook hebben de paarden een bit in waar hard aan getrokken wordt, zadel op die rugproblemen veroorzaken en worden ze met zweepen geslagen. Paarden willen helemaal niet, maar worden door mensen gedwongen.

6. Op uw website wordt de disciplines 'military' en 'straatpaardenkoetsen' besproken en de kans op beenbreuken bij paarden. Waarom alleen deze disciplines?

Wij zijn tegen alle disciplines. De disciplines op de website zijn voorbeelden. Overal wordt een paard gedwongen dingen te doen die hij niet wil. Gewoon een ritje op het strand is geen probleem, maar gekke pasjes doen hoort niet bij een paard. Ik heb een paard dit in het wild nooit zien doen.

7. Hoe denkt u dat de paardensport verbeterd kan worden?

Er moeten strengere en hardere regels komen, vooral voor de huisvesting. Niet door de paardenhouderij zelf, want die zullen het probleem nooit erkennen.

Er moet genoteerd worden wat de natuurlijke behoeftes zijn van een paard, en alles wat hier niet aan voldoet moet verboden worden.

Het begint al op de manege: kinderen van 6 jaar oud lopen daar met zweepen rond. Paarden daar hebben te kleine stallen en komen alleen naar buiten als ze bereden moeten worden.

Ook moeten er regels komen over de vervolging met ruiters (*hier werd het voorbeeld genoemd van Jur Vrieling; hij moest stoppen na zweepgebruik maar werd in Nederland niet vervolgt*). Dieren mishandeling moet afgestraft worden.

8. Hoe zien de volgers/voorstanders van uw organisatie eruit?

De voorstander van de organisatie zijn vrijwilligers. Zij doen donaties of doen actief mee met campagnes.

8a. Hebben de voorstanders ook allemaal huisdieren?

Nee niet allemaal, maar zij strijden wel om veel dieren te herplaatsen die wel een huis nodig hebben.

Opvallend:

- Huisvesting wordt door deze organisatie als grootste probleem gezien, daarna de training;
- Het probleem van training is het 'onnatuurlijke gedrag' volgens de organisatie;
- Een ritje over het strand wordt minder als probleem gezien, ook als er een bit wordt gebruikt;
- De organisatie heeft als grootste standpunt 'dat het paard het niet leuk vind';
- De organisatie denkt dat de paardenhouderij het probleem nooit zal erkennen;
- Meneer geeft aan geen verstand te hebben van paarden.

A-4 KNHS

1. Kunt u een belangrijk streefpunt/doel benoemen binnen de paardensector waar de KNHS nu veel aandacht aan besteed?

Veel met campagnes en activiteiten die de (recreatie) sporter meer bij de beleving van het paardrijden betrekt. Denk aan de campagne 'adopteer een bos', waar ruiter- en men-paden worden opgeknapt en ondersteuning wordt gezocht vanuit de regio.

2. Gedurende mijn onderzoek kwam ik erachter dat er veel kritiek is tegenover de paardensport. Is dit ook bij de KNHS opgevallen?

Er is een groot verschil tussen recreatief en wedstrijd gericht paardrijden. Recreatief wordt vooral 'buitenrijden' bedoeld, terwijl wedstrijdgericht paardrijden met competitie te maken heeft. Genieten, beleven en ongedwongen wordt als recreatie aangeduid, met termen als 'gedwongen' richting de wedstrijdgerichte activiteit.

De KNHS is veel bezig met welzijn rondom de paardensport. Veel officials krijgen cursus en richtlijnen om dit in de gaten te houden

3. Is deze kritiek van het laatste jaar, of is dit al langer zo?

Welzijn is de laatste jaren een meer gehoord aandachtspunt. Politieke partijen als de PvdD steken hier bijvoorbeeld ook steeds meer tijd en energie in.

4. Waar komt deze kritiek vandaan?

Recreatieve paardensporters zijn heel anders dan de wedstrijdruiters. Een wedstrijdruiter is gebrand op het resultaat. Diegene heeft een andere beleving rondom de paardensport. Ook toeschouwers kijken zo richting de paardensport.

5. Waar hebben mensen het meest kritiek op?

Vooral op deze eerdergenoemde 'beleving' van de paardensport. Meeste kritiek is op het welzijn; te hoge hindernissen bijvoorbeeld. Daarbij wordt dressuur als saai ervaren. Het wordt gezien als een saaie sport die soms weinig interessant is. Gevolg is dat mensen ervan overtuigd zijn dat paarden deze sport zelf ook als 'saai' ervaren.

6. Zit er een kern van waarheid in deze kritische standpunten?

Kijkend naar alle mensen en paarden in Nederland, zit er wel een kern van waarheid in. In Nederland zijn er mensen die niet goed voor hun paard zorgen. Toch zal er goed voor een paard gezorgd moeten worden om prestaties te kunnen leveren. Je rijdt niet zomaar Grand Prix met een paard. Hier is de juiste zorg voor nodig in combinatie met de juiste mensen. Prestaties leveren betekend een goede verzorging en management van het paard.

De meeste fouten zijn een gevolg van een gebrek aan kennis. De mensen met paarden van tegenwoordig weten niet hoe het moet en hebben een andere mentaliteit dan de paardenboeren van vroeger. Deze paardenboeren hebben de kennis van vroeger uit meegekregen. Kennis is belangrijk en begint al bij de jeugd. Vroeger was er veel sprake van theorielessen op de manege, ook als je geen wedstrijden reed, hoe is dat nu?

7. Denk u (de KNHS) dat deze critici een bedreiging vormen voor de toekomst van de paardensport?

Dit kan zeker een bedreiging vormen en hier is de KNHS zich ook van bewust. De gehele paardensector zal goed moeten waken. De paardensporter moet naar buiten brengen hoe je met een paard om gaat. Niet alleen naar de samenleving, maar ook naar de toekomstige jeugdsporters.

Het is van belang mensen om je heen te laten zien dat je van en mét je paard kunt genieten. Niet alleen trainen en prestatie, maar ook de beleving van de sport.

8. Moet er actie ondernomen worden richting de kritische stakeholders? Zo ja, wie moet de verantwoordelijkheid hebben over deze uitvoering?

Ja. De KNHS speelt een belangrijke rol voor dit initiatief. De federatie heeft een breder raakvlak naar andere organisaties buiten de paardensector. Een voorbeeld is de samenwerking tussen de ANWB. Samen maken we mensen bewust om goed met paarden in het verkeer om te gaan. Ook wordt er al druk met natuurorganisaties samengewerkt.

Wij moeten maatschappelijk laten zien wat de paardensport in Nederland kan betekenen. De beleving van deze sport naar buiten brengen. Activiteiten als Ride&Run combineren de paardensport met andere sportliefhebbers als hardlopers en mountainbikers. Laten zien dat er plezier kan zijn door middel van 'kruisbestuiving' met andere sporten. Ook aan het stoerdere imago van de paardensport wordt gedacht. Om meer jongens in en om het zadel te krijgen wordt er een 'cross-challenge' georganiseerd: een uitdagende paardensport voor stoere jongens. Mede door deze activiteiten zal een nieuwe achterban ontstaan.

Opvallend:

- Er wordt veel gekeken vanuit de 'beleving' van de paardensport, zowel voor sporter als toeschouwer;
- De KNHS is al op meerdere punten actief bezig om de samenleving bij de sport te betrekken
- Er wordt veel gekeken vanuit de samenleving (toeschouwer).

A-5 Sectorraad Paarden (SRP)

1. Kunt u een belangrijk streefpunt/doel benoemen binnen de paardensector waar de SRP nu veel aandacht aan besteedt?

De SRP is actief bezig met het welzijn en de gezondheid van paarden. De focus ligt hierbij vooral op 'welzijn'; het waarborgen van welzijn van de paarden in Nederland. Bovendien zorgt de SRP voor een maatschappelijk draagvlak om de paardensector te behouden. De Sectorraad Paarden is de schakel tussen belanghebbende (fokkerij, sport, ondernemers etc.) en het ministerie. De SRP is er voor de paardensector en zorgt ook voor de sector.

2. Gedurende mijn onderzoek kwam ik erachter dat er veel kritiek is tegenover de paardensport. Is dit ook bij de KNHS opgevallen?

Wij 'paardenmensen' praten maar voor 3% van de gehele bevolking en de andere 97% van de bevolking heeft wel een mening over de sector. Daarom komt de paardensport bijvoorbeeld ook nauwelijks op tv. Hoe mensen van buitenaf naar onze sector kijken is niet altijd positief. Wij kijken veel naar onszelf, zijn niet vooruitdenkend en conservatief.

3. Is deze kritiek van het laatste jaar, of is dit al langer zo? En waar komt deze kritiek vandaan?

Wij paardenmensen zijn altijd al conservatief geweest. Het is noodzaak dergelijke signalen op te vangen en daar daadwerkelijk iets mee te gaan doen. Belangrijk is om hiervoor bewustzijn te creëren omtrent het dierenwelzijn. Sectoren als varkens, pluimvee, nertsen zijn als eerst aan de beurt geweest. Verwachting is dat nu de paardensector aan de beurt is. De paardensector wordt steeds groter, maar zal daardoor ook een steeds groter vergrootglas vanuit de samenleving krijgen.

4. Denk u (de SRP) dat deze critici een bedreiging vormen voor de toekomst van de paardensport? Moet er actie ondernomen worden richting de kritische stakeholders?

Bedreiging is er zeker. Ja, het is al langer aan de gang en ja, er wordt al actie ondernomen. Denk aan acties als Gids voor Goede Praktijken (GvGP) die enkele jaren geleden is opgezet. Dit was een eerste stap en nu zullen er vervolgstappen gezet moeten worden. Een vervolg is het welzijnskeurmerk KPW (Keurmerk Paard en Welzijn).

Deze actiepunten hebben ook zeker een financiële kwestie. De overheid heeft bij andere sectoren, denk aan de schapensector, een I&R-systeem opgezet. Doordat wij als paardensector geen achterban hebben, moesten wij zelf investeren in een dergelijk identificatie en registratie systeem. Mede door de crisis en minimale subsidie wordt deze financiële staatssteun steeds minder.

5. Wie moet de verantwoordelijkheid hebben over deze uitvoering?

Verandering begint bij jezelf. Iemand die in de B al bij het losrijden geen rekening houdt met dierenwelzijn. Is dit de manier wat we naar buiten willen brengen? De basis van de paardensport is de gebruiker, de liefhebber. Waarom doen wij liefhebbers wat we doen? Bovendien neemt niemand de verantwoording. Waarom niet? Wanneer we iemand tijdens het rijden zijn paard onverantwoord ziet behandelen, ernstige zweepslagen bijvoorbeeld, moeten wij als liefhebbers er wat van zeggen. Als een persoon voor bij de supermarkt in elkaar geslagen wordt, zeggen we er toch ook wat van? We zullen elkaar moeten aanspreken en tegelijkertijd ook kennis met elkaar moeten delen.

Als sector moeten wij de handschoen oppakken. De overheid wil steeds meer bij de sector neerleggen. Dit is positief, zodat wij het eigen initiatief behouden. Maar daar tegenover ook negatief, omdat er geen handhaver is.

6. Is het besef er wel binnen de sector?

Wij liggen als paardensector onder een vergrootglas. De meeste sporters, ondernemers en professionals zijn hier wel van op de hoogte, maar ondernemen te weinig actie. Er wordt vanalles gedaan, maar niet genoeg. De paardensporter is paarden aan het vermensen, leggen 3 dekens op bij 10 graden Celsius en wordt 's nachts naar bed gebracht op stal. Ook de topsportruiter ligt ondereen vergrootglas. Zij roepen wel hoe het moet, maar houden geen rekening met de beleving van de toeschouwer. De samenleving vraagt zich af waarom er zulke gigantische springconcoursen worden gehouden. Zij kijken hier heel anders naartoe.

Het is daarbij ook belangrijk kritisch naar elkaar te zijn. Waar zijn we mee bezig? Kunnen we het nog aan de samenleving uitleggen? Het begint al bij zaken op de manege; een mevrouw van over de 100kg die op een paard gaat rijden, kan dit nog wel? Maar ook de reactie van Jur Vrieling op de Olympische Spelen, veel paardensporters snappen het wel, maar kun je het nog uitleggen aan de samenleving?

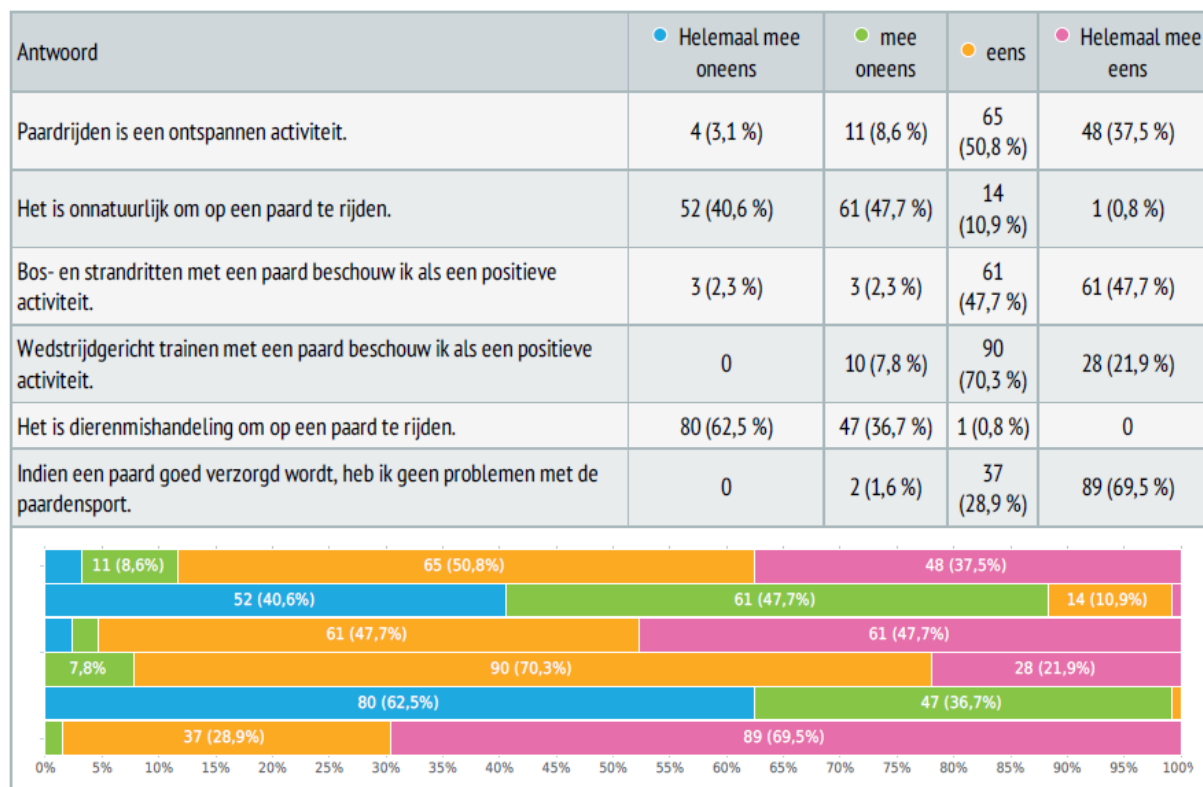
De autoritaire opvoeding van de paardensporter moet veranderen. Niet meer "wij vinden dat het zo moet!", maar juist "dit is waarom het zo moet!".

Bijlage B: Enquête resultaten

Enkele vragen uit de enquête:

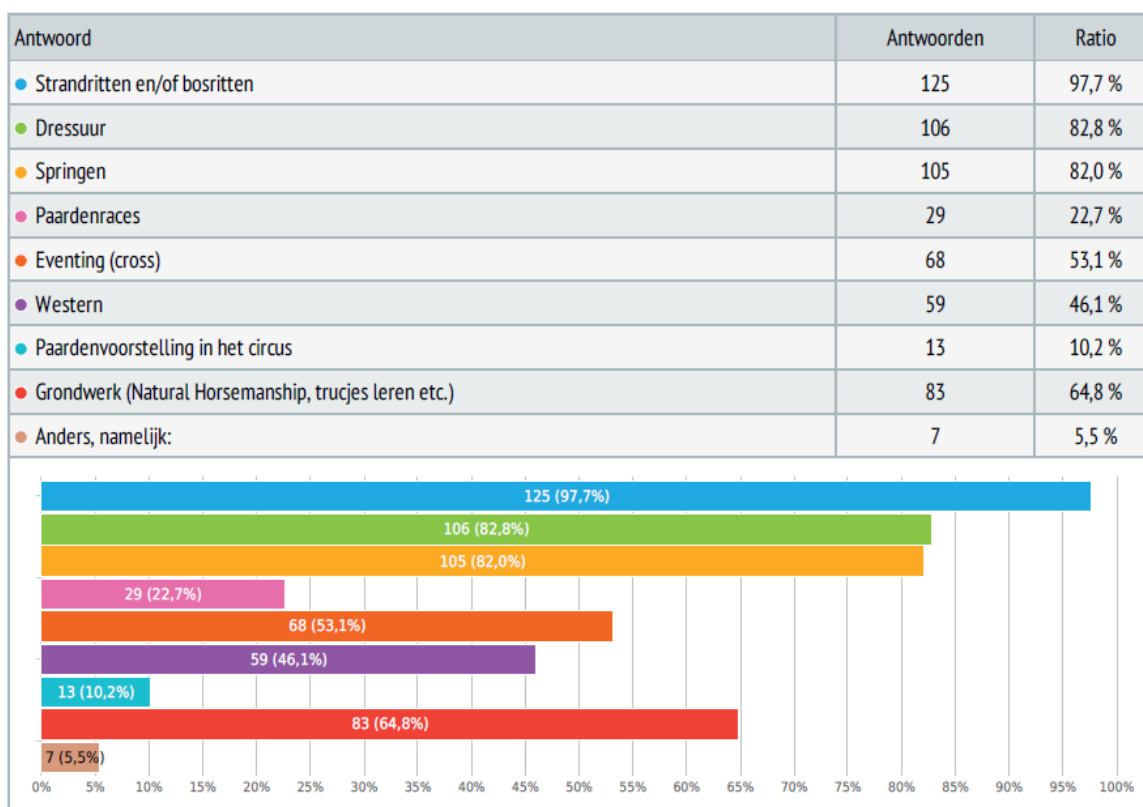
Bent u het eens met deze stelling?

Matrix met eenvoudige keuzes, Antwoorden 128x, onbeantwoord 0x

Welke activiteiten met een paard beschouwt u als POSITIEF?

Meerkeuze, Antwoorden 128x, onbeantwoord 0x

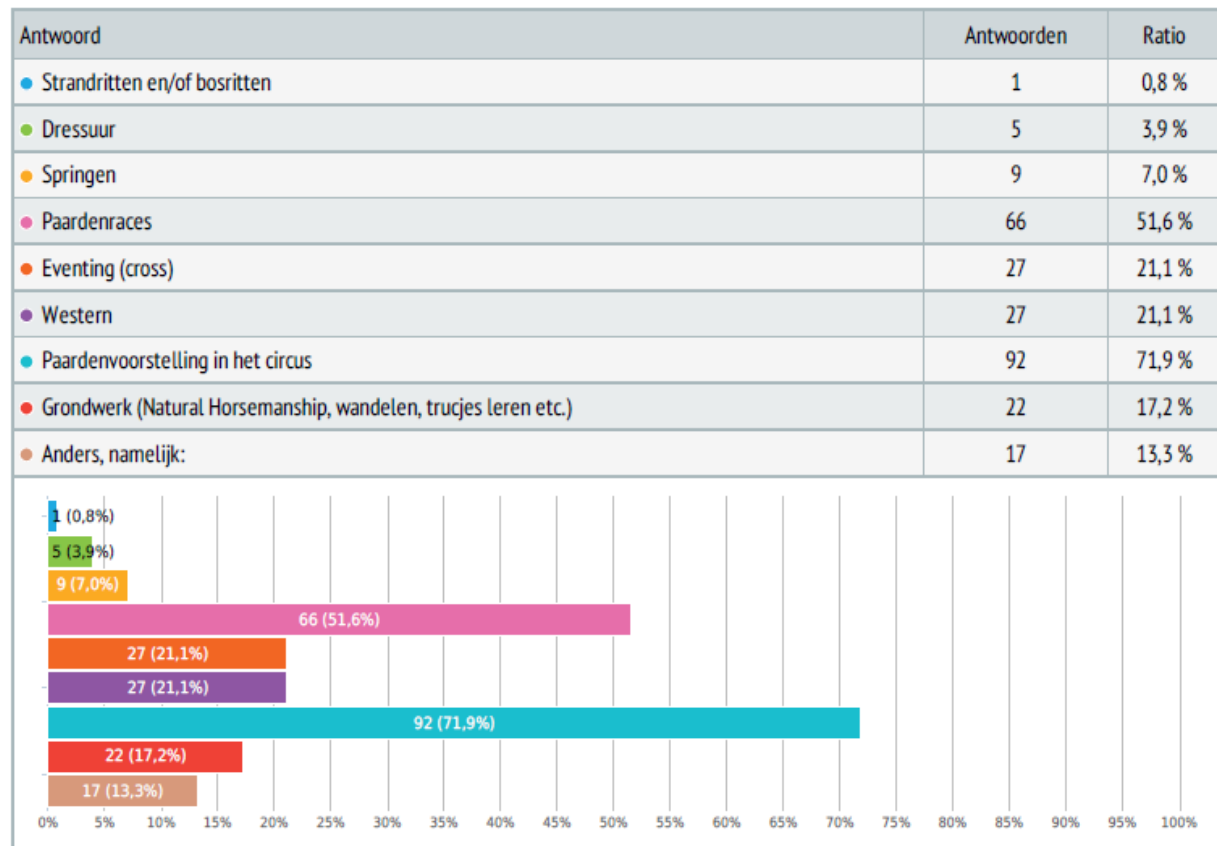

Mijn voetnoten: Activiteiten die bekend zijn = positief (termen als 'eventing' zijn onbekend)

- Paarden in een weiland met elkaar vrij laten spelen
- Aangespannen zowel recreatief als wedstrijd
- Ligt aan trainingswijze, alles kan + of - zijn
- Fokken
- Werken, voor de kar. Alles niet te hoog niveau
- Hangt er vanaf hoe gereden wordt en omgang is
- Werkpaarden

Welke activiteiten met een paard beschouwd u als NEGATIEF?

Meerkeuze, Antwoorden 128x, onbeantwoord 0x

- (6x) Geen
- Als paard geen plezier meer toont
- Q
- Dwangmatige arbeid.
- Is nooit negatief
- Paarden inspannen voor de kar
- geen als het paard fair behandeld wordt
- Ligt aan trainingswijze, alles kan + of - zijn
- Rodeo
- Dressuur, western en springen zodra prestatie hoog
- Alles waarbij niet eerlijk met paard omgegaan wordt
- Alle bovengenoemde uitgevoerd onder dwang

